Fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

NÕUKOGUDE ÕPETAJA

EESTI NSV HARIDUSMINISTEERIUMI, EESTI NSV KÕRG- JA KESKERIHARIDUSE MINISTEERIUMI, EESTI NSV RIIKLIKU KUTSEHARIDUSKOMITEE NING HARIDUS- JA TEADUSTÖÖTAJATE AMETIÜHINGU EESTI VABARIIKLIKU KOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 23 (2198) Laupäev, 7. juuni 1986 Hind 2 kop. Ilmub alates 25. X 1940

LIHTSAD TÕED

Kooliõuel nuttis 1. klassi õpilane. Võib-olla oli ta midagi ära kaotanud, võib-olla pinginaabriga tülli läinud, võib-olla igatses lihtsalt ema järele... Lõbusad õpilassalgad möödusid tast loomulikult ja kergel sammul. Selles mudilaste voogavas elurõõmsas saginas nägi ta välja veelgi mahajäetum ja üksildasem.

Mitmekümnete viisi läks mööda õpilasi, kes ei märganud ei pisaraid, ei muret, ei väikese inimese üksildust. Tilluke episood tavalisest koolielust...

Mõni aeg tagasi tuli mul väga lähedalt tutvuda ühe Moskva kooli 7. klassi poisiga. Filatovi kliinikus lamas ta erialaliste laste palatis, olles nende hulgas vanim. Noorim oli aga 4aastane Pavlik, kes oli esimest korda eemal emast ja kodust. Tema nuuksumine ja haledad nutuhood tüütasid 7. klassi õpilase Gena lõplikult ära. Ta hakkas nende vastu võitlema omal viisil. Vanemad, kes olid Pavliku koju viinud, avastasid ta kehal hulga siniseid muhke ja verevalumeid. Ent kõige rohkem vapustasid mind isegi mitte need tõigad. Hullem oli muu: 7. klassi pioneerirühm ei suutnud kuidagi aru saada sellest, mida siis nii erilist oli nende kaaslane korda saatnud. Noh, pakkus üle, noh, lõi liiga tugevasti, muhke poleks vaja olnud... Aga mis veel?

«Oleks tulnud arstile kaevata, aga mitte ise tegutseda,» rääkis rangelt sümpaatne tüdruk, rühmanõukogu esimees. «Panen ette talle omavoli eest noomitus teha.»

Kogu lugu. Ei šokki, ei vapustust, ei pahameelt.

Kas te olete kunagi lähedalt jälginud täiesti tavalisi poisikestemänge nende praegusvariantides? Teate, mis hämmastab neis kõige rohkem? Te ei kuule praegu kuskil poiste hulgas kunagi nii levinud kõnekäände: «Maaslamajat ei löö da», «Kaks ühe vastu — nii ei tohi»... Kuhugi on kadunud vankumatud reeglid poisiaust, mis juhtisid mänge ja konflikte, vaidlusi ja sõdu ning keelasid nõrgemale liiga teha ja sõpra hätta jätta.

Pikakasvuliste noorukite kolmik pidas õuel kinni kaks 5. klassi õpilast, et nende taskutest kasinad kopikad välja puistata. Seni, kui ühega tegeldi, lippas teine vaikselt ja märkamatult nurgataha ja jäi ohutus kohas oma hättasattunud sõpra ootama. Too tuli ja edasi mindi jälle üheskoos, nagu polekski midagi juhtunud.

Kas te olete kuulnud, et tavalisel pioneerikoondusel oleks kunagi aetud juttu taolisest situatsioonist, sellest, kuidas tuleks käituda, reeturlikkusest ja argusest, aust ja õilsusest?

«Mida peaksin tegema?» küsib oma kirjas meilt 6. klassi tüdruk Uraalist. «Muusikatunnis solvasid poisid õpetajat väga halbade, kohutavate sõnadega. Õpetaja hakkas nutma. Mõtlesin, et lähen pahameelest lihtsalt lõhki ja ütlesin neile: «Mis mehed te ka olete?! Kas korraldame täna kohe koonduse või hakkan lihtsalt teie kõigiga järjekorras kaklema.» Koondusele tuli klassijuhataja ja hakkas seda ise juhatama. Ta ütles, et koonduse teema on «Nõukogude Liidu pioneeride seadused». Meie vahejuhtumini aga ei jõudnudki. Kas ma pean tõepoolest hakkama kaklema iga kord, kui alatust näen?»...

Vaatleme seda olukorda tähelepanelikult. Kas just siin ei ole paljude meie hädade allikas? Me õpetame sõprust — üldiselt, taktitunnet — teoorias, headust — sõnades. Ja unustame, et need asjad saavutatakse üksnes praktikas, üksnes konkreetses tegevuses, üksnes nende igapäevase kohustusliku olemasolu korral kõigis meie ettevõtmistes ja tegudes.

Me räägime praegu palju oma murest meie noorsoo üha suurema kalkuse pärast, suurenevast emotsionaalsest kurtusest, üha sagenevatest julmusefaktidest tavaliste, täiesti korralike laste hulgas. Kuid need jutuajamised tekivad enamasti seoses mingite piirsituatsioonidega, ekstraordinaarsete lugudega, mis on juba teisel pool seaduse piiri. Ent selle piirini oli esialgu ülimalt pikk teekond... Kas headuse, delikaatsuse, kaastunde ja hoolitsuse mõisted saatsid noorukeid sellel teekonnal iga päev, igal sammul?

Tüüpiline olukord: tühi koht koolipingis: Küsigem endalt, kas iga õpetaja (eriti algklassides) leiab hetke, et küsida, kus on Vasja või Marina, mis nendega on, kes läheb täna neid külastama? Kui palju on meil toimetuse postis kirju lastevanematelt, kes ei taipa, et laps võib kuude kaupa haige olla — ja keegi tema kaaslastest ei tule teda külastama.

Aga keegi pole neile seda ju õpetanud! Kirjutama õpetati, vahetusjalatseid mitte koju unustama õpetati, häid raamatuid lugema õpetati... Ent lihtsalmate, elementaarsete hoolitsusavalduste õpetamiseni ei küünitud! Seda enam, et toda pole mitte mingites õppeprogrammides...

Nagu pole ka kuskil retsepte, mida teha, kui kogu klass naerab paksu tüdruku, prille kandva poisi üle, nende üle, kes kogelevad, lihtsalt uustulnuka üle...

Juba teeb üks, teine, kümnes pedagoog näo, et neid ja taolisi probleeme lihtsalt ei eksisteeri. Korraldatakse üritusi, koondusi, ekskursioone, vestlusi. Pioneerirühm võib saada eesrindlase nimetuse, kuulsaks oma pioneeritööga. Ühtaegu aga kiusata nõrka, mitte tunda kaastunnet, mitte olla kollektiiv, vaid üksnes kärarikaste, häälekate, emotsionaalselt arenemata laste koondis. Niiviisi võivad need kaks kasvatustasandit aastate viisi koos eksisteerida.

...Mullu sügisel otsustas 15-aastane nooruk ühest Krasnodari krai staniitsast ära surra. Nende perekond oli nendesse paikadesse tulnud Põhjast. Poisi kogu häda ja süü seisnes selles, et ta väga erines teistest oma klassis: oli ujedam, kergemini haavatav. Kiusamine ei lakanud hetkekski. Saabus päev, mil poiss, kes ei olnud teistega sarnane, läks ära tühermaale ja heitis näoli sügisesele rohule. Taskus oli tal raha, leivatükk ja õun, kuid ta ei puutunud midagi. Oli juba hilissügis ja pole teada, millega see võinuks lõppeda, kui teda poleks kolme päeva pärast üles leitud.

Praegu õpib poiss teises klassis, teise klassijuhataja juures. Et hiljuti läbielatud tragöödiat mitte meelde tuletada, ei nimeta me tema nime. Kuid see ei tähenda, et paljudel klassijuhatajatel ei tasuks tähelepanelikult oma hoolealustele silma vaadata, isegi kõige tublimatele — mis on seal, nendes silmades? Palun, vaadake!

Siinkohal aga murelik-iroooniline kiri Novosibirski elanikult selle kohta, kuidas ta kevadise koolivaheaja viimasel päeval lendas Moskvast ühes lennukis rühma vanemate klasside õpilastega. Õpilased naasid matkalt lahingukuulsuse paikadesse. Nad olid reipad ja lõbusad. Lennuki trapi juurde anti nagu ikka buss. Missuguse jõu ja noorusliku tuhinaga vallutasid 16—17-aastased noorukid tormijooksul bussi! Missuguse kerguse ja elegantsiga surusid nad bussist välja kõik, kes olid vanemad ja saamatumad. «Mis see ometi olgu?» püüdis keegi reisijaist vastu seista. «Kuidas teil pole häbi!» kuuldus vastuseks teiste reisikaaslaste vihaseid hüüdeid. «Need on ju lapsed! Nad tulevad tagasi ürituselt!»

Jah, aga missuguselt ürituselt — lisame meie.

Kas hakkame taas kurtma selle üle, kui banaalne on noorsugu? Või küsime parem endalt: mida siis meie teeme? Õpetame, harime, kasvatame — aga millegi kõige tähtsama, väga lihtsa, kuid vajaliku, laseme silmist.

Pioneerisõna, pioneeriüritus, pioneeriau. Me tahame, et need mõisted juurduksid iga pioneerirühma elus. Ja paljugi meil ka õnnestub. Meie lapsed oskavad hästi tööd teha. Me oleme nad õpetanud ilusasti marsima ja koondustel õigesti esinema. Ent kui homme keegi neist äkki raskesti haigestub, kas nad taipavad siis lõbusa puhkeõhtu ära jätta, et haiglasse sõita, akende all valvata? Kas nad riskivad välja astuda kaaslase kaitseks, kellele ebaõiglaselt puudulik hinne pandud? Kas nad mõistavad õigel ajal osutada sõbratoetust kaaslasele, kel on ema haigeks jäänud... Kui sügavalt läbivad meie pioneeri- ja komsomolitööd, kogu meie ideeliste kasvatusürituste kompleksi sellised igipõlised tõed, moraalialuste alused, nagu sõprus, ustavus, õilsus, vaprus, au?

Milleks me viime lapsi matkadele lahingukuulsuse paikadesse või üleliidulise ekspeditsiooni «Minu kodumaa. NSV Liit» radadele? Milleks anname neile leninlikke ülesandeid ja suuname nad pioneerimarsi marsruutidele? Milleks moodustame timurlaste meeskondi ja agitbrigaade, kogume vanametalli ja -paberit?

Me tahame igaühest neist kasvatada tõelist inimest — oma kodumaa väärilist kodanikku. See inimene peab eeskätt olema aus ja julge, kindel ja ustav. Ärgem kartkem meie maa «sotsiaalset tellimust» alustada kõige lihtsamast, sellest, «mis on hea ja mis halb». Meie lapsed kasvavad ja nende suhted ümbritseva maailma ja üksteisega muutuvad keerulisemaks — las muutuvad keerulisemaks ka nende ettekujutused heast ja kurjast, sõpradest ja vaenlastest, aust ja autusest. Ärgem kartkem nende igipõliste mõistete «abstraktsust». Need ongi igavesed selle tõttu, et on alati vajalikud.

Kodumaa-armastus, piiritu ustavus meie ideaalidele, töövastutus ja aktiivne kodanikuhoiak ei teki mitte millestki, vaid kasvab välja väikesest ja lihtsast, sellest, mis leiab hinges aset iga päev.

NLKP programmi uue redaktsiooni terve peatükk on pühendatud nõukogude inimeste kasvatamisele, harmooniliselt arenenud, ühiskondlikult aktiivse isiksuse kujundamisele, kelles ühinevad vaimne rikkus, moraalne puhtus ja kehaline täiuslikkus.

Väga tähtis on, et iga pedagoog, iga kasvataja loeks sügava sisseelamisega selle peatüki iga rida. See on juhis meie praktiliseks igapäevategevuseks. Muidugi mitte selliseks, nagu seisab Sverdlovski oblasti 6. klassi õpilase kirjas, millest nähtub, et tõeline kasvatustöö on asendunud kõlavate fraaside ettelugemisega. Paraku ongi see toosama sõnadega kasvatamine, pealispinnaline töö, mida väliselt tehakse sageli küll kõigi eeskirjade kohaselt, kuid mis ei puuduta noorukite maailmavaate kujunemise süvaprotsesse.

Jutt on millestki muust. Nii NLKP programm kui ka kongressi teised dokumendid annavad meile tegeliku eeskuju sellest, kuidas tegelikult vajaneb võidelda kommunismi ideaalide eest, eesmärgile pürgida, töötada, uskuda, võidelda...

Me vastutame TÄNA selle eest, missugusteks inimesteks, missugusteks võitlejateks saavad meie kasvandikud HOMME.

I. HANHASSAJEVA,
«Utšitelskaja Gazeta»
kommunistliku kasvatuse
osakonna toimetaja

NLKP XXVII KONGRESSI OTSUSED ELLU

Kutsekeskkoolides pööratakse olulist tähelepanu õpilaste tehnilisele loometööle ja ratsionaliseerimistegevusele. Käesoleval õppeaastal tegutseb mitmesugustes tehnika- ja erialaringides ning noorte leiutajate ja ratsionaliseerijate ühingus üle 13 000 õpilase. Iga kahe aasta järel korraldatakse vabariiklikud tehnikaloomingu näitused. Tänavusel näitusel on koondatud peatähelepanu õpetamise efektiivsusele ja täiustamisele. Välja on pandud kõik uus, mis kahe viimase aasta jooksul õppe- ja tootmistöös ja õpetajate metoodilises tegevuses kasutusele võetud. See on ka aruanne koolireformi elluviimisest kutsekeskkoolides.

Näitus on avatud 15. juunini Kadrioru tennisehallis.

Mingem vaatama!

Piltidel: A. Grivtsovi nim kutsekeskkooli nr 14 tootmisõppemeistri A. Üile valmistatud sõiduauto «Forum».

15. kutsekeskkooli kondiitrite õppegrupi valmistatud tordid. Juhendajad E. Martma ja L. Popenko.

K. Kärberi nim kutsekeskkooli nr 12 mööblitisslerite 2. kursuse õpilaste elutoamööbel. Juhendajad L. Idol ja H. Goldman.

OLID SÕPRUSE JA VENDLUSE PIDUPÄEVAD

Valgevene filmide festivali avamisel EKP Keskkomitee Poliitharidusmajas ütles Eesti NSV rahvakunstnik režissöör Leida Laius, et nii suurt rikkust meie kontserdi-, näituse-, kinosaalides ja muuseumides pole ammu olnud üheskoos. Valgevene kolleegid on Eestisse toonud oma parima ja vaatamisväärseima kunsti. Meil on pidupäevad, aga ka võimalus tundma õppima valgevene rahvast, tema hinge, muresid ja unistusi.

Jutt ei ole ainult Valgevene filmist, vaid kogu kunstiloomingust. Liiatigi ühendavad meie rahvaid ühised probleemid, hooled ja mured. «Kui meie filmid puudutavad teie hinge, on see kõrgeim hinnang meie tööle,» ütles festivali avamisel Valgevene NSV Kinoliidu juhatuse esimene sekretär Valgevene teeneline kunstitegelane režissöör V. Nikiforov. Külaliste kaasatoodud uudisfilm — B. Goroško «Juubeliga ootame veel» (peaosas Kirill Lavrov) — puudutas tõepoolest meilegi tuttavaid maaprobleeme.

Valgevene kunsti lähedust, aga ka erisust võis kogeda igas kultuurisündmuses, mis neil päevil Eestis toimusid. Peale raadio ja teleri vahenduse ulatus midagi kunstist vaatajani silmsides ka Eestimaa kaugeimasse soppi — olgu see Misso, Hiiumaa või Saaremaa. Üle 100 ürituse, üle 50 kontserdi, hulk kohtumisi, filmiseansse, neile lisagem veel eesti autorite valgevene keelde tõlgitud 18 raamatut (tiraaž 400 000) ja valgevenelastelt eesti keelde tõlgitud 40 raamatut — tiraaž 900 000. Kõige selle läbi oleme üksteisele lähemale jõudnud. Nüüdsest tunneme ära valgevene mustrid, oleme näinud nende rahvuspille (simbleid, lüürasid, vilesid, roo- ja sarvepille, lõõtsa, bajaani) ning neil meisterlikke musitseerijaid, kuulnud valgevene rahvaviise, nende emakeele kõla, vaimustunud valgevene tantsudest, mida on võrreldud soomättail hüplemisega (on nad ju inimesed soost), nautinud külaliste kõrget koorikultuuri, nende maailmatasemega interpreete, näinud Valgevene dirigentide tööd, saanud osa vennasvabariigi nüüdismuusikast ja -kunstist. Meie näitusesaalidesse jääb veel mõneks ajaks vaadata sõprade kunstilooming. Kellel Tallinnas aega, astugu sisse Kadrioru lossi, kus on väljas Valgevene NSV ja Vene NFSV rahvakunstniku, NSV Liidu Kunstide Akadeemia tegevliikme V. Bjalõnitski-Birulja (1872—1957) teoste näitus. Valgevene maalikunsti ja skulptuuri näitust võib vaadata Tallinna Kunstihoones, Võidu väljak 8. Aga valgevene klaasi ja gobelääni näitus asub Tarbekunstimuuseumis, Lai t 17. On ju valgevene klaasitööstus meiegi kunstnike polügoon ning vennasvabariigi abita ei saaks me kõnelda oma kunstnike ideede praktifiisest teostusest. Valgevene rahvakunsti — kangakudumist ja õlepunumist nägid kohtlajärvelased. Saaremaa Koduloomuuseumis eksponeeriti valgevene graafikat.

Valgevene NSV kirjanduse ja kunsti päevadel käinut küllap liigutas külaliste loomingu kodukohatunnetus, nende armastus oma maa vastu, siiras soov otsida ja edasi arendada rahvaloomingut, püsiväärtustele leida austamisväärne koht sotsialistlikus kultuuris. Inimesed, kes armastavad oma maad, armastavad ka teisi rahvaid ja maid. Hea, et meil õnnestus selle rahva hingesügavusse vaadata ja tema sõbrakätt edaspidi veelgi kindlamalt tunda. Oleme ühise tuleviku lapsed.

Simbliduo. HARALD LEPPIKSONI ja VAMBOLA SALUPUU foto

Sügisel sõidavad meie kunstimeistrid Valgevene NSVsse vastukülakosti viima.

MULJEID VENDLUSE, SÕPRUSE JA KUNSTI PIDUPÄEVADELT

ENE ÜLEOJA, Eesti NSV teeneline kunstitegelane, TRK õppejõud, segakoori «Noorus» dirigent.

«Kuulasin «Estonia» kontserdisaalis Valgevene NSV Riikliku Televisiooni- ja Raadiokomitee ning A. Lunatšarski nim Valgevene NSV Riikliku Konservatooriumi ühendkoori kontserti. Pean ütlema, et tegemist on väga võimeka kollektiiviga. Konservatooriumi seisukohalt on üliõpilastele väga kasulik laulda koos kogenud kooriga. Nemad omalt poolt annavad koorile nooruslikku särа. Koor kasutab ilusat häälematerjali väga sümpaatselt. Eriti ilus on nende *piano:* kõlav, kompaktne, meeldiv ansamblis, kandev, rikas, helisev. Teeb lausa kadedaks, kuidas nad mängleva kergusega võtavad kõrgeid noote — *si*-bemolli, *do*-d. Samas huvitavad sügavad bassid. Koori *forte* tundub meile liialt võimas, seal muutub vokaal ka haralisemaks.

Kontserdi esimeses pooles kuulasime valgevene rahvalaulude põimikut koos valgevenekeelsete tekstidega. Ja selgus, kui vähe tunneme valgevene rahvalaule! Peale «Kartuli» justkui tuttavaid meloodiaid ei tabanudki. Avastasime ühe valge laigu Valgevene kultuurimaastiku tundmises. Edaspidi tahaks neist rohkem teada saada.

Kontserdi teises pooles laulis koor vene ja lääne klassikat. Ullatas koori võime sisse elada eri ajastusse ja stiilidesse.

Eesti repertuaarist laulis koor eesti keeles «Näärisokku» ja G. Ernesaksa laulu «Kutse». Lisapalana kõlas «Mu isamaa on minu arm» ja 2 viimast salmi juhatas maestro G. Ernesaks. Finaal lõi sooja ja südamliku tunde.

Dirigent Valgevene NSV rahvakunstnik V. Rovdo on kogenud, väga emotsionaalne juht. Tema dirigendižest on napp, saavutab tulemuse väheste vahenditega, kuid oskab anda jõudu, aktiivsust, ägedust, kus vaja.

V. Rovdo on oma kooriga viibinud meil varemgi — üliõpilaslaulupeol ja meie juubelilaulupeol.»

INGE LINASK, Eesti NSV Haridusministeeriumi koollitinspektor.

«Läksin Minski kammerorkestri kontserdile eelkõige vaatama dirigenti, üleliidulise ja rahvusvahelise konkursi laureaati Igor Golovtšini, kellest teadsin, et ta on Karajani õpilane. Kontserdi esimene pool pakkus vähem ülatusi, selles tuli ettekandele nüüdismuusika ja meie helilooming ut J. Räätsa Kontsert kammerorkestrile. Kontserdi teine pool (Haydn jt) andis tõelise elamuse. Dirigent tunnetab romantilist laadi ja näitas end võimeka juhina.

Valgevene kunstist jätsid elamuse nende virtuooslikud simblimängijad ja huvitavad rahvapillid. Pantomiimigrupp ülletas sõna ja liikumise ühtsusega.

Sellised kunstikontaktid on toredad. Teisi vaadates on kasulik oma kunsti taset teistega võrrelda.»

MAIMO KALMET

TÖÖTASU ARVELE NR 904

27. mail töötasid Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi 15 inimest Rapla rajooni Mitšurini-nim sovhoosis kevadtöödel. Oma šeffmajandis otsustas kollektiiv teha suve jooksul 150 normipäeva, mille ühe tööpäeva tasu kannab iga töötaja arvele nr 904 — Tšernobõli aatomielektrijaamas avarii läbi kannatadasaanute abistamise fondi. Niisiis 27. mai töötasu oli esimene andam.

Põhjust niimoodi küsida annab mai eelviimasel nädalal toimunud Pärnu algklassiõpetajate aktiivi kahepäevane metoodikaseminar. Ikka on olnud, et TPedI teaduskonnad kutsuvad lühemate või pikemade ajavahede järel kokku oma vilistlasi, ent seekord toimiti vastupidi. Algklassiõpetajatega, kelle seas ka suur hulk TPedI koolitatuid, ja õpilastega kutsuti kohtuma instituudi algõpetuse kateeder. Oma vilistlase, Pärnu linna haridusosakonna inspektori Urve Krause söakas algatus leidis kõlapinda ning aega külla tulla leidsid pedagoogikateaduskonna dekaan Eha Hiie, prodekaan Helga Ladva, kateedri juhataja Leida Talts, õppejõud Vilma Eesmaa, Mare Müürsepp, Helle Sikka ja Laine Simson.

Ühe seminaripäeva Pärnu 9. 8kl koolis sisustas ülelinnaline algklassiõpilaste keelepäev, milles külalised osalesid mitte ainult publiku poolel. Mare Müürsepa emotsionaalne lasteluule esitamine, vahetu ja humoorikas suhtlus kaalaastus: antud teadusharu vahendeid kasutades ei saanud midagi niisugust, mis enne polnud) võiks omada ülimalt ÕTÜ **liikmekandidaadi** staatust ning oma saavutusi mitte kõrgemal kui ühingu sektsiooni «siseseminaril» tutvustada. Teisisõnu — ühingu peasiht peaks olema ikkagi nendega tegelemine, kes ütleme, aasta-paarise töö vältel mingi teadusliku pisitulemuse (aga igal juhul **teadusliku,** iseküsimus kas imetillukese või sellest pisut suurema) kätte saavad.

KAS UUE TAVA SÜND?

Mõni sõna meie lastest. Ametlikumalt — ENSV õpilasteadurite delegatsiooni liikmeist. Neid oli Riias 28. Väga toredad. Hästi rõõmsameelsed ja arukad. Võib-olla on see sõnamängu saalitäie lapsi, muutis nad vastuvõtlikeks ja avatuiks, nii et kui sõnajärg läks lugemike autori Eha Hiie ja Vilma Eesmaa kätte, ei peljatud küsimata jätta midagi, mis huvitas. Õpilastel avanes võimalus silmast silma vestelda oma õpikute autoritega, öelda lugemike kohta oma arvamus — neis peaks olema rohkem lugemispalu ja nalja.

Huvi ja kaasaelamisega jälgiti 9. 8kl kooli puhkpilliorkestri ja liikumisrühmade ning teiste koolide taidlejate esinemist. Paremad emakeele, lastekirjanike ja nende teoste ning muudegi tarkuste tundjad selgitas välja koolidevaheline viktoriin.

Teise päeva ennelõunal jaotuti mitmesse Pärnu kooli kuulama lahtisi tunde. 3. kl vene keele ja 2. kl emakeele lugemistunni andsid õpetajad Urve Krause ja Laine Pulk (9. 8kl kool), 3. kl emakeelelaulmise järel muutuvad kateedris väljatöötatud ja praktikas katsetatud ülesandekomplektid kättesaadavaks ja isenuputamise vaeva vähendavaiks õppevahendeiks kõigile.

tunni Silvi Kuldmäe (1. kk), 3. kl loodusõpetustunni Anu Veesaar (5. 8kl kool), 1. kl matemaatikatunni Anu Raadik (6. kk) ja 1. kl muusikatunni Tiiu Künnapas (4. kk).

Seejärel jätkus metoodikaseminar taas 9. 8kl koolis. Instituudi õppejõud hindasid kuulatud tunde, õpetajatega jäädi väga nahule. Arvukas kuulajaskond sai neilt erialast teavet ja praktilisi juhendusi. Kuid mitte ainult. Süveneda tuli ka teaduslikesse mõtteарendustesse õpetaja loovusest (L. Simson) ja õpimotivatsioonidest (I. Ebber). H. Sikka tutvustas oma uurimust, mis selgitas välja õpilaste matemaatikahuvi ja -teadmiste avardamise võimalikkuse õpilasi köitvate eriliigiliste individualiseeritud ja diferentseeritud õpetamises õpiku- ja töövihikute ülesannetele lisa pakkuvate ülesannete lahendamise kaudu. Näideiseid oli võimalik silmitseda. Õpetajaile jäeti lootus, et trükist ilmumise järel muutuvad kateedris väljatöötatud ja praktikas katsetatud ülesandekomplektid kättesaadavaks ja isenuputamise vaeva vähendavaiks õppevahendeiks kõigile.

Algklasside muusikaõpetuse ja -kasvatuse probleemidel peatus H. Ladva. Kõlama jäi: laskem õpilastel rohkem laulda, lastepillidel musitseerida, õhutada improviseerima kaasmänge. Otsingud muusikaprogrammide süsteemipärastamiseks ja tänapäevanõuetega vastavusse viimiseks käivad prof Heino Kaljuste eestvedamisel.

Eha Hiie mõtestas lahti koolireformi sisulise olemuse ja eesmärgid, tõi esile eeldusi, mida on vaja luua eesmärkideni jõudmiseks.

Vastastikku öeldud tänusõnades tunnistati niisugune kohtumine tulusaks mõlematele, nii kutsujaile kui kutsutuile. Kui sündis uus tava, tasuks seda järgida teistelgi linnadel ja rajoonidel.

VIIVE LEHT

BALTI VABARIIKIDE II ÕPILASTE TEADUSKONVERENTS RIIAS

Statistikast

Toimus 24.—26. aprillini. 24. aprillil avamine, 25. aprillil sektsioonide töö, 26. aprillil lõpetamine. Sektsioonid: ajalugu, bioloogia koos looduskaitsega, füüsika, geograafia, keeled ja kirjandus, keemia, matemaatika koos programmeerimisega. Meie vabariik oli esindatud 33 publitseeritud teesiga (konverentsil kokku 78) ning 26 ettekandega (kokku 81). Parimateks tunnistati 3 tööd 7 (+2) sektsioonist: **Karin Otter** (Tartu 2. kk 9. kl) «Vanda Juhansoo — tarbekunstnik ja pedagoog», juhendaja H. Pullerits (Tartu Linnamuuseumi direktor); **Teet Jagomägi** (Tartu 5 kk 10. kl) «Ökoloogiliselt kompenseeruvate piirkondade analüüs», juhendaja J. Jagomägi (TRÜ geograafia kateedri vanemteadur); **Tarvi Martens** (Nõo kk 10. kl) «Skeem — Basic süsteemi realisatsioon», juhendaja J. Kiho (TRÜ programmeerimise kateedri juhataja). Lisaks nendele saadi veel mitmeid aukirju ning raamatuid.

Organisatsioon

Tallinnast ja Tallinna korraldasid meie delegatsiooni ladusa kulgemise E. Krutob Haridusministeeriumist ning S. Alumäe Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudist. Suhtlemine konverentsi organiseerijatega Riias toimus enamasti viimase vahendusel. Teda assisteerisid allakirjutanu ning TRÜ matemaatikateaduskonna V kursuse üliõpilane I. Libster.

Ja kuidas siis oli riialaste korraldatu?

Päris toredad ekskursioonid toimusid 9 teadusasutusse, kaasa arvatud aatomireaktoriga tutvumine. Teatriõhtu «Sevilla habemeajajaga» ning linnaekskursioon. Viimase õhtu sisustas Läti õpilasteadurite ühingu juht, Riia Riikliku Ülikooli füüsika-matemaatika teaduskonna dekaan Andris Broks, kes kõneles USAs stažeerimisest. Tundub, et lastel igav polnud.

Üldised tunded

Tundub, et meie õpilasteadurite tööde tase on Läti, Leedu, Kaliningradi ning Leningradi omast pisut kõrgem. Näiteks meie õpilaste matemaatikaalased tööd nõudsid kõik koolis mitteõpetatavate matemaatiliste distsipliinide rakendamist niisuguses ulatuses, mis on tunduvalt kõrgem paari mittekoolilise mõistega kombineerimisest.

Samas oli meil siiski kaasas ettekandeid, mis teadustulemuse ootusenigi ei küündinud. Asjaolu, et M vabariigi N linnast veel nigelamaid «tulemusi» avalikkusele tutvustati (umbes «...meil on koolis arvutid, millel õpetatakse programmeerima...») ei mõjunud seejuures sugugi enesetunnet tõstvalt. Üsna tabavalt ütles Läti õpilasteaduse eestvedaja Andris Broks, et sõnaga **teaduslik** tuleb vastutustundlikumalt ringi käia. Ehk oleks teadusliku tulemuse asemel teinekord targem kõnelda uurimusest, õppeuurimistööst vms. Nii küll. Kuigi, see, kes ei ole saavutanud teaduslikku tulemust (laias

TALLINNA ÜLIKOOL
Akadeemiline
Raamatukogu

OLEG KOŠEVOI 60

8. juunil saanuks 60aastaseks Oleg Koševoi, fašistliku okupatsiooni ajal Krasnodonis tegutsenud põrandaaluse komsomoliorganisatsiooni «Noor Kaardivägi» üks organiseerijaid, postuumselt Nõukogude Liidu kangelane. Fašistid hukkasid ta 9. veebruaril 1943. a, noormehe 16. eluaastal.

«Noore Kaardiväe» komissari Oleg Koševoi isiksus ja lühike kangelaselu jäävad rahva mälestusse ning legendidesse. Oleg Koševoi mälestuspäeval tasub meenutada, et noormees kirjutas ka luuletusi. Sõja-aastatel valminud võitluslaule levitati Krasnodonis koos lendlehtedega. Neis kutsus Oleg noori võitlema vabanemise eest.

Avaldame ühe luuletuse — «Nii raske on» (O. Saare tõlge).

**Nii raske on, ükskõik vaid,
kuhu vaatan —
kuul iga hetk võib ohvri
surma saata:
näen mundrikuubesid ja mütsil
koljuluid
ning inimeste murelikke suid.**

**Ma olen noor, kuid süda lõhkeb
rinnas,
sest meie inimesed vangid
omas linnas,
me tihti-tihti meenutame neid,
kes käivad raskeid sõjameheteid.**

**Ma otsustan: ei elada nii
suuda,
kui vaenlane me rahva orjaks
muudab,
nüüd ruttu-ruttu, kuni pole hilja,
peab hävitama vaenu mürgivilja.**

**Nii otsustan, ja otsuse ka täidan:
ma võitlusleegi juba täna läidan,
et hävitada need, kes
kinnitanud kanda.
Ma oma elugi võin kodumaa
eest anda!**

UUSI ÕPETAJAID-METOODIKUID JA VANEMÕPETAJAID

Eesti NSV Haridusministeeriumi käskkirjaga kinnitati vabariikliku ja Tallinna linna üldhariduskoolide õpetajate atesteerimiskomisjoni otsus — õpetaja-metoodiku ja vanemõpetaja nimetuse omistamise kohta.

ÕPETAJA-METOODIKU nimetuse pälvisid:

Akulajev, Jevgeni — Kohtla-Järve 13. keskkooli kehalise kasvatuse õpetaja;
Avramenko, Galina — Tartu 6. keskkooli keemiaõpetaja;
Hanschmidt, Vaima — Tallinna 7. keskkooli matemaatikaõpetaja;
Hiiemaa, Evi — A. Lauteri nim Märjamaa keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Holts, Igor — M. Härma nim Tartu 2. keskkooli matemaatikaõpetaja;
Kaidla, Silvi — Kose keskkooli keemiaõpetaja;
Kallasmaa, Helvi — Pärnu-Jaagupi keskkooli algklassiõpetaja;
Kallaste, Kalju — Tallinna Muusikakeskkooli matemaatikaõpetaja;
Krimm, Evi — Kilingi-Nõmme keskkooli matemaatikaõpetaja;
Kukli, Meinhard — Põlva keskkooli kehalise kasvatuse õpetaja;
Laanmets, Milvi — Kohila keskkooli keemiaõpetaja;
Lekk, Helga — Kohtla-Järve 1. keskkooli ajalooõpetaja;
Lihh, Artur — S. P. Koroljovi nim Tallinna 14. keskkooli füüsikaõpetaja;
Liiv, Ellen — J. Lauristini nim Tallinna 16. keskkooli saksa keele õpetaja;
Lindvet, Els — N. V. Gogoli nim Tallinna 21. keskkooli inglise keele õpetaja;
Mikk, Hilde — A. Jakobsoni nim Pärnu 1. keskkooli keemiaõpetaja;
Mõls, Mart — Tartu kaugõppekeskkooli matemaatikaõpetaja;
Normet, Anne — L. Pärna nim Tallinna 42. keskkooli saksa keele õpetaja;
Orgmets, Aino — Rakvere 1. keskkooli bioloogiaõpetaja;
Paju, Maie — Lähte keskkooli kunstiõpetuse õpetaja;
Pälling, Jaan — Tallinna 40. keskkooli kehalise kasvatuse õpetaja;
Pärt, Helju — V. Kingissepa nim Kingissepa 1. keskkooli ajalooõpetaja;
Rannik, Olev — Sausti 8kl kooli kehalise kasvatuse õpetaja;
Raudsepp, Aita — Tartu 12. keskkooli matemaatikaõpetaja;
Reinberg, Luule-Reet — Tamsalu keskkooli keemiaõpetaja;
Sagar, Tiia — Paide 1. keskkooli algklassiõpetaja;
Sepp, Maimu — A. Müürisepa nim Orissaare keskkooli muusikaõpetaja;
Suuroja, Siivi — Rakvere 3. keskkooli matemaatikaõpetaja;
Tagam, Mari-Ann — Aseri keskkooli saksa keele õpetaja;
Telgmaa, Liivia — Keila 1. keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Tihhomirova, Nadežda — Kohtla-Järve 6. keskkooli füüsikaõpetaja;
Tivik, Ivi — Tallinna Muusikakeskkooli viiulieriala õpetaja;
Toome, Lembit — Pärnu abikooli tööõpetuse õpetaja;
Toomemets, Eha — Lähte keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Väinaste, Valdo — Nõo keskkooli füüsikaõpetaja.

VANEMÕPETAJA nimetuse pälvisid:

Aljamaa, Päivi — Kaiu 8kl kooli muusikaõpetaja;
Ambre, Maie — Nõo keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Ansper, Helgi — Lähte keskkooli algklassiõpetaja;
Arula, Ilmi — Koeru keskkooli saksa keele õpetaja;
Bessenkova, Faina — Tallinna 23. keskkooli bioloogiaõpetaja;
Bondarenko, Svetlana — Tallinna 26. keskkooli inglise keele õpetaja;
Bujanova, Helgi — Rakvere 1. keskkooli vene keele õpetaja;
Danilova, Maia — A. S. Puškini nim Narva 3. 8kl kooli vene keele ja kirjanduse õpetaja;
Dubrovina, Maria — J. Anveldi nim Narva 9. 8kl kooli algklassiõpetaja;
Fadejeva, Galina — Tapa 2. keskkooli matemaatikaõpetaja;
Glušinskene, Zita — Paldiski keskkooli matemaatikaõpetaja;
Gratšov, Aleksandr — Narva 5. 8kl kooli kehalise kasvatuse õpetaja;
Hendre, Malle — N. V. Gogoli nim Tallinna 21. keskkooli algklassiõpetaja;
Hohlov, Ivan — Narva 1. keskkooli ajalooõpetaja;
Hussar, Vaino — A. H. Tammsaare nim Tartu 1. keskkooli kehalise kasvatuse õpetaja;
Issakova, Olga — Tallinna 31. keskkooli matemaatikaõpetaja;
Jarmoljuk, Olga — Tallinna 12. keskkooli füüsikaõpetaja;
Joosti, Maire — Viimsi keskkooli bioloogiaõpetaja;
Jurak, Maie — Puhja keskkooli matemaatikaõpetaja;
Jürgenson, Urve — Rakvere 1. keskkooli inglise keele õpetaja;
Jürs, Helju — Kiviõli 1. keskkooli algklassiõpetaja;
Kaasik, Salme — A. Lauteri nim Märjamaa keskkooli saksa keele õpetaja;
Kaaver, Sirje — Rannu 8kl kooli algklassiõpetaja;
Karusaar, Ilme — Luunja keskkooli tööõpetuse õpetaja;
Kauba, Anne — N. V. Gogoli nim Tallinna 21. keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Kipper, Kärt-Tiia — Raikküla eriinternaatkooli eesti keele õpetaja;
Kizikova Maria — Tapa 2. keskkooli tööõpetuse õpetaja;
Kooskora, Eevi — Elva keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Kostina, Jevgenia — Kiviõli 2. keskkooli algklassiõpetaja;
Kraskova, Alevtina — Loksa keskkooli vene keele ja kirjanduse õpetaja;
Kuldmäe, Silvi — A. Jakobsoni nim Pärnu 1. keskkooli algklassiõpetaja;
Kumer, Helve — Pärnu 6. keskkooli tööõpetuse õpetaja;
Kuptsov, Nikolai — Narva 11. keskkooli keemiaõpetaja;
Kurik, Tiina — Tallinna Muusikakeskkooli klaverieriala õpetaja;
Laug, Asta — Aruküla 8kl kooli algklassiõpetaja;
Lilp, Tiina — Lauka 8kl kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Lindegron, Ivi — Valga 1. keskkooli vene keele õpetaja;
Mae, Tiiu — Kohila keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Maiste, Helgi-Mai — Tartu 5. keskkooli vene keele õpetaja;
Malm, Milvi — Tallinna 36. keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Mardiste, Aino — Vändra keskkooli tööõpetuse õpetaja;
Mehisto, Anna — Kiviõli 2. keskkooli tööõpetuse õpetaja;
Meng, Adolf — Kohtla-Järve 16. keskkooli kehalise kasvatuse õpetaja;
Merilaid, Roland — L. Koidula nim Pärnu 2. keskkooli tööõpetuse õpetaja;
Murs, Mare — Rakvere 3. keskkooli keemiaõpetaja;
Mjadzel, Svetlana — Loksa keskkooli keemiaõpetaja;
Männik, Evi — A. Müürisepa nim Orissaare keskkooli algklassiõpetaja;
Neprjahhina, Galina — Tartu 9. keskkooli algklassiõpetaja;
Oja, Ella — Kohtla-Järve 1. keskkooli algklassiõpetaja;
Ojat, Heli — Pärnu-Jaagupi keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Olem, Aino — Sonda 8kl kooli algklassiõpetaja;
Pajusaar, Heivi — A. Mui nim Kingissepa 2. keskkooli algklassiõpetaja;
Pastak, Heli — Tartu 3. keskkooli algklassiõpetaja;
Pendra, Anu — Ülenurme keskkooli bioloogiaõpetaja;
Piirsalu, Saima — Sindi keskkooli matemaatikaõpetaja;
Priimann, Helvi — Aseri keskkooli algklassiõpetaja;
Priks, Maimu — V. Kingissepa nim Kingissepa 1. keskkooli algklassiõpetaja;
Prohhorova, Niina — Tartu 6. keskkooli ajalooõpetaja;
Protassova, Veera — Narva 1. keskkooli algklassiõpetaja;
Puik, Viive — Järva-Jaani keskkooli algklassiõpetaja;
Põldmets, Mari-Anne — Rakvere 3. keskkooli algklassiõpetaja;
Pütsep, Klara — Tartu 4. keskkooli eesti keele õpetaja;
Rennebaum, Leili — Kehtna 8kl kooli matemaatikaõpetaja;
Riikjärv, Aino-Marika — Tallinna Muusikakeskkooli viiulieriala õpetaja;
Rikson, Velli — Pärnu Sanatoorse Internaatkooli geograafiaõpetaja;
Romaškevitš, Rita — Kohtla-Järve 16. keskkooli füüsikaõpetaja;
Roosnupp, Ülle — Tallinna 46. keskkooli algklassiõpetaja;
Saarkopli, Aime — Padise 8kl kooli vene keele õpetaja;
Saviauk, Ell — Tallinna Muusikakeskkooli klaverieriala õpetaja;
Semjonova, Alevtina — Tallinna 11. keskkooli algklassiõpetaja;
Smirnova, Bela — Kohtla-Järve 6. keskkooli vene keele ja kirjanduse õpetaja;
Schkiperov, Urve — Paide 3. keskkooli algklassiõpetaja;
Schmidt, Valve — Rapla keskkooli ajalooõpetaja;
Siig, Hille — E. Tarkpea nim Audru keskkooli vene keele õpetaja;
Sink, Maire — Kallemäe eriinternaatkooli ajalooõpetaja;
Zupping, Anne-Mare — Valgjärve 8kl kooli bioloogiaõpetaja;
Tiits, Hilme — Tootsi 8kl kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Tikk, Sirje — Tallinna 7. keskkooli inglise keele õpetaja;
Tikka, Milvi — Kärdla keskkooli inglise keele õpetaja;
Tilk, Maimu — Pärnu eriinternaatkooli algklassiõpetaja;
Tint, Vaike — Rakvere 3. keskkooli geograafiaõpetaja;
Toom, Eha — Elva keskkooli algklassiõpetaja;
Tootsi, Aino — Lähte keskkooli matemaatikaõpetaja;
Treufeldt, Laila — N. V. Gogoli nim Tallinna 21. keskkooli algklassiõpetaja;
Truuma, Alma — J. Saadi nim Leisi keskkooli bioloogiaõpetaja;
Truus, Kaarin — Tallinna 9. keskkooli inglise keele õpetaja;
Tšernõševa, Raissa — Tallinna 6. keskkooli algklassiõpetaja;
Udumets, Tiivi — Tallinna 6. õhtukeskkooli matemaatikaõpetaja;
Ustav, Krista — Simuna 8kl kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja;
Vaht, Maimo — Järvakandi keskkooli algklassiõpetaja;
Valgma, Leonora — L. Pärna nim Tallinna 42. keskkooli algklassiõpetaja;
Varbola, Mai — M. Härma nim Tartu 2. keskkooli inglise keele õpetaja;
Veinberg, Ilma — Kosejõe eriinternaatkooli algklassiõpetaja;
Voog, Aino — Tartu 12. keskkooli vene keele õpetaja;
Voorand, Viivi — Haljala keskkooli muusikaõpetaja;
Voronina, Niina — Kohtla-Järve 14. keskkooli algklassiõpetaja;
Võõras, Irma — Väike-Maarja keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja.

TEADLASE SÕNA

ENSV TA KBFI teadlaste töömailt

ENSV TA Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut on seni Teaduste Akadeemia noorim. 16. veebruaril alustas instituut oma seitsmendat tööaastat. Nagu nimetusestki võib välja lugeda, uuritakse siin nii füüsika, keemia kui ka bioloogia probleeme.

Nüüdisteadust iseloomustab üha enam teadusharude tihe läbipõimumine. Suured saavutused tänapäeva bioloogiateaduses, eriti molekulaarbioloogias ja füüsikalis-keemilises bioloogias, on seotud füüsika ja keemia ajakohaste uurimismeetodite kasutamisega biomolekulide uurimisel.

Instituudi füüsikasektor on ülemaailmselt tunnustatud keskus tuumamagnetresonantsi alal. Tuumamagnetresonantsmeetodit kasutatakse siin erinevate ainete struktuuri uurimiseks (näiteks alumosilikaadid, prostaglandiinid, fermendid). Eriti kõrgelt on maailma teadlased hinnanud alumosilikaatide alaseid uurimusi. Üks neist saavutas ülemaailmse tsiteeritavusindeksi alusel III koha enam kui 250 000 keemiaalase töö hulgas. Selle autorid on E. Lippmaa, M. Mägi, A. Samoson, M. Tarmak, G. Engelhardt.

Alumosilikaatide ja tseoliitide struktuuri uurimiseks töötati välja uus kõrge lahutusega tahke keha tuumamagnetresonantsmeetod. Alumosilikaate ja tseoliite kasutatakse katalüsaatoritena naftakeemias, kusjuures katalüüsi efektiivsuselt ei jää need alla fermentidele.

Selliste kõrgetasemeliste teadustulemuste saavutamiseks on vajalikud kvalifitseeritud spetsialistid ja nüüdisaparatuur. Instituudis on täiustatud ja loodud uut aparatuuri uurimistöödeks teaduse tipptasemel. On välja töötatud uut tüüpi tuumamagnetresonantsi signaalide andur (autorid E. Lippmaa, M. Alla, T. Tuherm, A. Salumäe), mis on patenteeritud üheksas riigis, sealhulgas USA, Kanada, Saksamaa Liitvabariik jm. Möödunud aastal müüdi anduri litsents Saksa Liitvabariigi firmale «Bruker Analytische Messtechnik». Koostöös TRÜ teadlastega on loodud NSV Liidu esimene ioontsüklotronresonants-spektromeeter. Kasutades seda aparatuuri, on õnnestunud määrata aatommasside täpne vahe dubletis triitium/heelium 3. Ioontsüklotronresonantsi meetodit kasutatakse ka keemiliste reaktsioonide mehhanismide uurimisel. Instituudis loodud korrelatsioonspektroskoopia meetodid leiavad kasutamist biomolekulide uurimisel.

Nüüdisaegset eksperimenditehnikat võib kasutada efektiivselt ainult koos arvutitega. Instituudis on ehitatud miniarvuti UHAA-86, mis on peale instituudi juurutatud veel RETi Raadioelektroonika Konstrueerimisbüroos. Arvutit on kasutatud ka keskkonnakaitse uuringutes.

Tuumamagnetresonantsi fundamentaaluuringud on andnud konkreetseid praktilisi tulemusi. Siin võiks mainida uue silokonservandi saamist. Kasutades tuumamagnetresonants-meetodit, selgitati konserveerimiseks oluliste komponentide struktuur ja töötati välja optimaalne konserveerimissegu. Uus silokonservant valmis koostöös ENSV Agrotööstuskompleksi uurimisasutuste ja katsemajanditega. Oma omadustelt on see parem kui seni imporditud silokonservandid. Uue konservandi tootmine on planeeritud Kiviõli Põlevkivikeemia Kombinaadis.

Füüsikalis-keemilise bioloogia ja biotehnoloogia uuringutes osalevad kõik kolm instituudi sektorit.

Fundamentaaluuringute raskuspunkt selles valdkonnas on koondunud fermentkatalüüsi mehhanismi ja valgu biosünteesi uurimisele. Füüsikasektoris on fermentide uurimisel edukalt kasutatud tuumamagnetresonants-meetodeid. Füüsikaliste meetodite rakendamine fermentide uurimisel on andnud täiesti uut teavet molekuli siseliikumise kohta fermentkatalüüsis.

Biokeemiasektoris on õnnestunud välja selgitada, kuidas ferment töötab orgaanilisi lahusteid sisaldavates reaktsioonikeskkondades. Need tööd annavad olulist teavet fermentide kasutamiseks peenorgaanilises sünteesis katalüsaatoritena. Fermente sünteesil kasutades võime saada näiteks aminohappeid, kusjuures fermentide kaasabil me saame aminohapete L-isomeerid puhtal kujul. Keemilisel sünteesil tekivad alati ratsemaadid (D- ja L-isomeeride segu). Teatavasti organismid omastavad ainult L-isomeere. See oleks üks näide biosünteesi eelistest.

Üks loodusteaduse sõlmküsimusi on valgu biosünteesi mehhanismi väljaselgitamine. Valgu biosüntees toimub rakus ribosoomides. Ribosoomides «tõlgitakse» desoksüribonukleiinhapete molekulides kodeeritud geneetiline teave valkude aminohappeliseks järjestuseks. Valgu biosüntees on paljuetapiline ja keeruline, kuid väga efektiivne ja täpne. Ribosoom koosneb ribonukleiinhapetest ja üle 50 eri valgu molekulist. Üheks molekulaargeneetikasektori uurimisobjektiks ongi ribosoomi struktuur ja molekulaarne organisatsioon, teisiti öelduna, kuidas «valguvabrik» töötab. Need uurimused toimuvad koostöös TRÜ molekulaarbioloogia labori töötajatega. Koos ülikooli molekulaarbioloogidega uuritakse ka geenide ehitust ja funktsiooni, see tähendab, et uuritakse geneetilist informatsiooni kandvaid DNA lõike. Nendes uuringutes kasutatakse laialdaselt insenergeneetika meetodeid. Samu meetodeid kasutatakse ka bakteriaalsete plasmiidide uurimisel (plasmiid on desoksüribonukleiinhappe rõngasmolekul). Siin on vaatluse all bakteriaalsed plasmiidid, mis kodeerivad aromaatsete ühendite (tolueen, fenool) ning herbitsiidide lagundamist. Nende uurimiste eesmärgiks on hübriidsete plasmiidide saamine, mida saaks kasutada naftakeemias, looduskaitses.

Üks olulisi probleeme on ka kümosiini (rahvapärane nimetus «laapferment») insenergeneetiline saamine. Kümosiin on vajalik juustu tootmisel, seni saadakse kümosiini vasikate maost.

Rakendussuunaga töödest peab mainima kartuliviiruste vastaste monokloonsete antikehade saamist. Kartuliviiruste monokloonsete antikehade alusel on välja töötatud kartuliviiruste määramise diagnostika. Diagnostikumide tootmist on alustanud Järva-Jaani kolhoos. Kasutades diagnostikume, on võimalik välja selekteerida viirusvaba kartuliseeme.

Koostöös TRÜ molekulaarbioloogidega uuritakse geeni ja rakutehnoloogia meetodeid kasutades veiste leukoosiviirust. On loota, et tulevikus saab tõhusamalt diagnoosida leukoosi, kasutades monokloonseid antikehi leukoosiviiruse vastu.

Instituudi biokeemia sektoris on välja töötatud meetodeid puhaste fermentide ja teiste bioloogiliselt aktiivsete ainete saamiseks biotoorainest (loomsed organid, maomürgid, roheline kärbseseen). Puhaste fermentide ja bioloogiliselt aktiivsete ainete saamismeetodid on juurutatud ENSV TA Keemia Instituudi Orgaanilise Sünteesi ja Biopreparaatide Katsetehases. Katsetehases toodetakse kümmet valgupreparaati maomürkidest, nende hulgas fosfodiesteraasi ja ribonukleaasi, millised on vajalikud nukleiinhapete struktuuri uurimiseks. Gürsa mürgist eraldatud närvikasvufaktorit kasutatakse neurobioloogilistes uurimistes. Mõnda neist biopreparaatidest eksporditakse USAsse ja Saksamaa Liitvabariiki.

Rohelisest kärbseseenest on eraldatud tsüklilised peptiidid, mis on valgu biosünteesis osaleva fermendi — RNH-polümeraasi inhibiitorid. Sea pankreasest (lihatööstuse subproduktist) on eraldatud ülipuhas lipaas.

KBFI, Keemia Instituudi ja TRÜ orgaanilise keemia kateedri ühistööna on valminud agarooskandjate saamise meetodid kodumaistest agarvetikatest.

Neid kandjaid toodab samuti Keemia Instituudi Katsetehas ning varustab nendega NSV Liidu uurimisasutusi. Varem osteti analoogseid kandjaid Rootsist. Agarooskandjad leiavad rakendust bioloogiliselt aktiivsete ainete eraldamisel.

Enamik eespool mainitud rakendustöid on kaitstud autoritunnistustega. Instituut on saanud 24 autoritunnistust, 9 patenti ning on müüdud litsents Saksamaa Liitvabariiki. Möödunud aastal esitas instituut 9 autoritunnistuse taotlust.

Instituudi uuringud on tihedalt seotud üleliiduliste ja vabariiklike kompleksprogrammidega. Instituut on vabariiklike kompleksprogrammide «Füüsikalis-keemiline bioloogia ja biotehnoloogia» ning «Preparatiivne biokeemia» üks põhinäitajaid. Nüüdisteaduse probleemide lahendamine instituudis toimub koostöös paljude NSV Liidu teadusasutustega (NSVL TA Keemilise Füüsika Instituut, NSVL TA Molekulaarbioloogia Instituut, Valgevene TA Füüsika Instituut, Usbeki TA Bioorgaanilise Keemia Instituut jt). Instituudil on kujunenud rahvusvaheline koostöö Saksa DV, Tšehhoslovakkia ja Ungari Teaduste Akadeemia instituutidega, Saksamaa Liitvabariigi firmaga «Bruker» jt.

Viimastel aastatel on oluliselt tõusnud instituudi töötajate kvalifikatsioon. On kaitstud 3 doktori- (Richard Villems, Tõnis Pehk, Aavo Aaviksaar) ja 8 kandidaadidissertatsiooni.

XII viisaastakul jätkub instituudi töö väljakujunenud põhisuundades. NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite nõukogu 26. aug 1985. a määrus «Bioloogia ja biotehnoloogia uute suundade edasiarendamisest» seadis instituudile uued konkreetsed ülesanded.

JÜRI SIIGUR,
KBFI teadussekretär,
keemiakandidaat

Hiljuti reklaamiti Tallinna kultuuriürituste hulgas kahte kontserti: 19. aprillil rahvakunstiõhtut V. I. Lenini nim Kultuuri- ja Spordipalees tähistamaks Eesti NSV Kutseharidussüsteemi taidlustegevuse ja J. Kreuksi nim Noorsoo Kultuuripalee 40. aastapäeva, 25. aprillil samadele tähtpäevadele pühendatud pidulikku kontserti «Estonia» kontserdisaalis. Pole just igapäevane, et vabariigi esinduslavad on taidlejate kasutuses, seda enam kui pooled neist on alles õppuriaastates. Võib-olla just see asjaolu tõigi saalidesse arvukalt kuulajaid-vaatajaid. Ja enamik oma puhkeaja sisustamiseks tehtud valikut ei kahetse.

Juba vabariigi kutseharidussüsteemi algaastail oli võetud seisukoht, et kutsekoolid (tolleaegsed tööjõureservide koolid) ei saa piirduda ainult ametiõpetamisega, vaid igas tulevases töömehes tuleb arendada ka loomingulist alget, avardada noorte sisemaailma, õpetada neid ilu hindama ja seda ise looma. Kõike seda silmas pidades loodi 1946. a aprillis Tööjõureservide Valitsuse Laulu- ja Tantsuansambel. Tema ülesandeks oli kunstilise isetegevuse hoogustamine Tallinna tööjõureservide koolides. Tänaseks on sellest ansamblist välja kasvanud Eesti NSV Riikliku Kutseharidussüsteemi J. Kreuksi nim Noorsoo Kultuuripalee, kus tegutseb üle 1500 noore taidleja ja kelle hoole all on ligi 5000 kutsekoolide taidlejat kogu vabariigist.

Rahvakunstiõhtu avasid ootuspäraselt kaks staažikamat kollektiivi — Eesti NSV teeneline tantsuansambel «Sõprus» ja meeskvartett «Vanad sõbrad». Neist esimene tähistab koos paleega ka oma 40. tegevusaastat (alustas tööd 1. juunil 1946. a). Nimi «Sõprus» iseloomustab kõige otsesemalt ansambli tööd. Võib hooplemata kinnitada, et just tema on aidanud paljudel meie noortel tundma õppida vennasrahvaste tantsuloomingut, rahvarõivaste ilu ja värvirohkust. Ansambli repertuaaris on järjepidevalt 30 rahva tantsud. Oma sõpruskontsertreisidel, aga need ulatuvad Soome lahe kaldalt Baikalini ja sealt Jaapanisse, teiselt poolt Kanadani, tutvustab ta eesti rahvakunsti kõrval paljude teiste rahvaste loomingut.

Kui koolireform rõhutab praegu eri haridussüsteemide koostöö ja lähenemise vajadust, siis «Sõprus» on selle juba ammu teoks teinud. Ligi 200liikmeline ansambel ühendab kutsekoolide õpilasi ja töölisnoori, üldhariduskoolide õppureid ning tudengeid. «Sõpruse» tööga tutvudes on alati huvi pakkunud nende kollektiivi rikas ja traditsiooniderohke elu. Eks selle tulemus olegi, et enamik tantsurahvast paistab silma ka tubli õppimise ja tööga. Paljud ansamblis sündinud traditsioonid ja tegevussuunad on edasi kandunud kutsekoolide tantsuringidesse, seda eriti «Sõprusest» sirgunud ringijuhtide Valdo Rebase, Tõnu Pomerantsi jt kaudu.

See «Sõpruse» ja koolide tantsijate side ning koostöö tuli hästi välja ka rahvakunstiõhtul. I. Adamsoni «Piduliku tantsu» järgi lööb kogu suur saal õitsele. Vahekäikudesse ilmuvad kutsekoolide tantsijatest värvilised ketid, kes I. Adamsoni rahvamuusikale loodud «Kägärä» saatel koonduvad lava poole, «Sõpruse» ümber.

Ühendrahvatantsurühmade hulgas on kutsekeskkooli nr 19, ELKNÜ kunstipreemiaga autasustatud tantsukollektiiv «Kandali» oma 4 rühmaga (ringijuht Valdo Rebane), aastaid kutseharidussüsteemi tantsurühmade paremikku kuulunud K. Kärberi nim kkk segarühm (Tõnu Pomerants), V. Klementi nim kkk naisrühm (Heli Martinson), 15. kkk naisrühm (Tiit Kulderknupp, Sirje Muinaste), 8. kkk naisrühm (Suren Aruntunjan), H. Pöögelmanni nim kkk segarühm (Heino Müls), aga ka suhteliselt algajad nagu kkk nr 1 (Maie Lootus) ja M. Aitsami nim kkk segarühmad jt (Lii-Virve Tammel). Ühendrühmad vahetavad välja särasilmsed ja armsalt kohmetud esimest aastat tegutseva lastestuudio tantsijad — «Sõpruse» tulevik. Ja edasi läheb nagu tõelisel rahvakunstipeol ikka: vahetuvad üksikute koolide kollektiivid, nais-, sega- ja meesrühmad. Repertuaar on traditsiooniliselt mitmekülgne — kõrvuti eesti rahva- ja uusloomingulise tantsuga vene, ukraina, valgevene, läti, leedu, ungari, prantsuse, rootsi jt tantsud. Kontserdi üllatuseks paljudele on «Sõpruse» esmaettekandes Ilma Adamsoni Hans Hindpere muusikale loodud «Rõõm tööst» — hoogne ja rõõmsalt värvirikas (kostüümid pärinevad kkk nr 4 töökojast) hümn tööle ja tööinimesele.

Peab ütlema, et suured rahvakunstipeod on siiani sellise tantsu poolest vaesemad olnud.

Kogu peo saateansambli raskust kandis kultuuripalee 20aastase staažiga rahvamuusikaansambel Helbe Leppiku juhatusel.

Vahepaladeks laulu- ja pillilood Paide 25. kkk akordionistidelt, Antsla 45. kkk rahvapilliorkestrilt, Sindi 7. kkk neidude duetilt, 32. ja 12. kkk etlejatelt.

Kui ühendrahvatantsurühmad «Viru polka» ja I. Adamsoni «Põhjamaises päikese kullas» peo lõpetavad, kõlab üksmeelne aplaus, mille kutseharidussüsteemi I rahvakunstiõhtu korraldajad ja osalejad on kuhjaga ära teeninud.

«Estonia» kontserdisaal oli põhiliselt muusikakollektiivide kasutuses. Töörahva solidaarsuspüha ja võidupäeva eelse kontserdi juhtmotiiviks oli rahuaasta.

S. Tulikovi lauludega «Sõjatuld ei luba läita» ja «Nõukogude noorsoo marss» said ka seekord kontserdi avamise õiguse auväärsemad ja teenekamad kollektiivid — J. Kreuksi nim Noorsoo Kultuuripalee juures tegutsev Tallinna Sõjaveteranide Meeskoor ja segakoor «Noorus».

Kutsekoolide parimate muusikakollektiivide (koor, ansamblid, orkestrid, solistid, duetid jm) traditsiooniline ülevaatus kestis mitu päeva. Nõudlik žürii andis juubelikontserdil esinemisõiguse 6 kooli kollektiividele. Toredaks üllatuseks oli nende küllaltki raske repertuaar, millega aga heatasemeliselt toime tuldi.

Nagu ikka pakkusid hästi viimistletud laulu kõik Eleonora Voitese kollektiivid (12. ja 15. kkk ühendatud kergemuusika- ja segakoorid, 15. kkk neidude ja 12. kkk noormeeste ansamblid). Kutsekeskkooli nr 4 koori ja ansamblite ühes ja samas koosseisus tegutsemisaeg on lühike — 7—8 kuud, kuid noored ringijuhid Maia Traumpärk ja Sirje Alango oskavad seda kasutada. Nende kollektiivid paistsid ka seekord silma eriti hoogsa ja noorusliku esinemislustiga. Väljastpoolt Tallinna kutsekoolidest on viimastel aastatel parima laulukooli maine võitnud Sindi kkk nr 7 (ringijuht H. Salumäe).

Kui võrrelda kahel kontserdil esinenuid, siis jäävad silma enam osavõtjatega kutsekeskkoolid — 4., 7., 12., 13., 16., 19., 25., 28. Kõik need õppeasutused on tunnustuse leidnud ka noorte hea kutsealase väljaõppe poolest, kiitust on pälvinud nende tehtud tööde ja toodangu kvaliteet. Siit veel kord tõendus esteetilise kasvatuse soodsast mõjust noore inimese kujunemisele, töökasvatusele. Laul, muusika ja tants, mida neis koolides aktiivselt viljeldakse, ei ole ainult noorte vaba aja sisustamise vahend. Laulu- ja tantsuringist kaasa saadud loominguline alge, ilu tunnetus ja ka kollektiivses tegevuses kujunenud vastutustunne kanduvad edasi igapäevatöösse, soodustavad õpihuvi kujunemist.

Möödunud kontserdid juhatasid sisse II üleliidulise taidlusfestivali. Eelmisel esineti hästi, kuid järjekordne peab kaasa tooma uue kvaliteedi — ja mis peamine — suurendama kunstiloomingust huvitatute arvu. Seepärast ongi taidluse korraldajate mõtted kontserdi lõppedes juba tulevikus. Ja probleeme on kuhjaga. Nii mitmeski koolis jäi aasta lõppkontsert korraldamata, puudust tuntakse ringijuhtidest. Paides, Pärnus ja mujalgi on sellest murest üle saadud üldhariduskooli abiga, neil on ühised ringid ja ringijuhid. Kuid igal pool see nii ei lähe. Põltsamaal näiteks suurte traditsioonidega puhkpilliorkester ja muusikakool on olemas, aga kutsekeskkoolil pillid roostetavad — pole juhendajat.

Ees on vastutusrikas hooaja lõpetamine. 30. mail avati «Dünamo» spordihallis kutsekoolide tehnikaloomingu näitus, 30. maist — 15. juunini näitavad seal külalistele oma oskusi ka taidlejad.

Kõige tublimatel on ees kontsertmatkad vennasvabariikidesse: «Kandali» valmistub Bulgaariasse, rühm 7., 12. ja 45. kkk taidlejaid aga Soome sõiduks.

Järgmine õppeaasta lõpeb koolinoorte laulu- ja tantsupeoga. Sealgi tahetakse hästi esineda.

LEIDA REIMANN,
Kutsehariduskomitee
esimehe abi

«KODU, TÖÖ, SÕPRUS JA RAHU»

Sellise deviisi all oli Valga 1. kk laulu- ja tantsupidu.

Marsihelide saatel tulid saali lauljad ja tantsijad. Sisse toodi kooli lipp ja 15 liiduvabariigi lipud. Tervitussõnu ütles kooli direktor, Eesti NSV teeneline õpetaja Valter Malm.

Ühendkooridelt kõlas «Koit».

Esinesid mudilas- ja lastekoor, 1. ja 2 kl, 3. kl ja keskastme sega- ja neidude rühmad, 8. kl liikumisrühm. Meenutati Anna Raudkatsi, kelle 100. sünniaastapäeva tänavu tähistati ja tantsiti tema «Tuljakut». Laulis kooli segakoor.

Esinesid ka õpilased sõpruslinnast Valkast ja Valga 2. keskkoolist ning Valga 2. 8kl koolist. Laulud kõlasid eesti, vene ja läti keeles.

Autasustati kollektiivide juhte. Suurt tööd rahvatantsu viljelemisel koolis on teinud rajooni haridusosakonna töötaja Aleks Raja. Temale ulatati kooli teenetemedal, aukiri ja vimpel. Ta oli ka peo stsenaariumi autor. Kooride ja puhkpilliorkestriga teeb tänuväärset tööd kooli muusikaõpetaja Ilmar Kõrbe. Temale anti aukiri ja vimpel. Autasud olid teeninud Maie Riitsalu, Hilja Hark, Ülle Varik jt. Aukirju said ka külaliskollektiivid.

Ja siis kõlas ühendkoorilt «Koolikell».

Toredast peost oli osavõtjaid-esinejaid üle 300. Laulu- ja tantsulusti oli kuhjaga. Vaatama-kuulama oli tulnud rohkesti lastevanemaid.

ELMAR RATASSEPP

SUUR KLASSITUBA

MILLEKS VILLEMILE KESKHARIDUS?

Õppeaasta lõpu lähenedes vähenevad heade õpilaste šansid õpetaja jutule pääseda, kuna mitut masti Villemid hoopis agaramaks muutuvad. Naiivne oleks loota, et need Villemid nüüd ühtäkki õppima on hakanud, veel vähem, et juba aine omandanud ja valmis vastama. Villemid teavad täpselt, et õpetajale tuleb jätta niisugune mulje, et nemad vastaksid küll, kui vaid õpetajal oleks aega neid kuulata.

Meie Villemid teavad hästi, et õpetajad ei tohi väga palju puudulikke kirjutada. Teavad ja kaaluvad oma eeliseid klassikaaslaste ees, lootuses et nemad on just need, kes läbi lipsavad. Ja selline teadlik mahhinatsioon on Villemite kännult vaadatuna täielikult õigustatud. Üldise õppimisvastase hoiaku puhul jääb loomuliku «parematest halvemad» variandi asemel «halvematest halvimad».

Õpetajaskond eesotsas oma juhtidega kipub pahatihti unustama olulisi pisiasju. Näiteks, et ka õpetajate lapsed on õpilased, või et ka õpilased saavad vabalt lugeda direktiivkirjutisi, mis avaldatakse pedagoogilises ajakirjanduses. Piisab sellest, kui terves tänavas (või muus koolivälises õpilasüksuses) üksainus hakkajam koolinoor asju oma kasuks tõlgendab. Eri klassidesse kuuluvate õpilaste erinevus on suur vaid koolitunnis, tahvli eest vaadatuna. Väljaspool kooli suhtlevad eri vanuseastmed tihedalt. Algklassides kujunenud suhtumine õpetajasse kui autoriteeti on vanema koolipoisi varjutatav juba põhikooli algusest peale. Psühholoogilisest aspektist on Villemitel määratult tugevam mõju kui oivikutel.

Tublimate jaoks kipub tund pahatihti kujunema lihtsalt igavaks. Muidugi töötab õpetaja korraga mitmel tasandil: nõrkadele üks, tugevamatele teine ja keskmistele kolmas ülesanne. Kuid peamine tegevus peab siiski toimuma Villemite ümber, vastasel korral ei saavutata pooltki loodetavast resultaadist. Aga kui tublid peavad tunnist tundi töötama iseseisvalt, vaevalt neil siis saab mingit erilist sümpaatiat aine vastu kujuneda, olgu lisaülesanded kui tahes põnevad (laboratoorseid töid saab anda vaid üksikutes ainetes, peamine on siiski lisakirjandus).

On kõneldud protsendimaania kadumisest, hääbumisest. Osaliselt on see tõepoolest nii. Haridusosakond ei nõua koolidelt enam protsenti, vaid konkreetseid arve. Üks arvutustehe koolil vähem, osakonnal rohkem! Väike puudulike protsent kooli aruandluses asendub suurema ja hirmuäratavama arvuga. Kooli juhtkond on seatud kääride vahele. Protsent on asendunud plaaniga: vastuvõtu ja lõpetajate plaan. Kuid lapse õpisoovi pole kaugeltki nii kerge planeerida, kui seda üleüldse planeerida saab. Tuleks alustada kambahoiakute ümberkujundamisest, tänavarühmade komplekteerimisest või millestki veel võimatumast, eelkõige tuleb aga ümber kasvatada meie laste kodud, mis tähendab emadeisade, vanaemade-vanaisade ja kõikide sugulaste ning tuttavate hoiaku ümberkujundamist. Niisiis — kuidas üldse saabki sedaviisi planeerida? Tõtt-öelda ei ähvarda õpetajaid preemiast ilmajätmine, kui plaani ei täideta. Õpetajatele pole lihtsalt seesugust stimuleerimisvahendit ette nähtud. Miks siis kunstlikult kahed kolmedeks kirjutada? Või tuleks kooli vastu võtta rohkem õpilasi, et lõpetajate plaani täis saada ja ületada? Nagu «Silikaadi» spetsialist soovitas osta puhasvuugiks telliseid 20—30% rohkem, sest umbes nii palju olevat tingimata praaki (ER «Rahvakontroll» 10. mail).

Teine probleem on spordi ületähtsustamine. Spordi tähtsust alahindamata tekib provotseeriv küsimus — kui sportimine toimuks üksnes väljaspool koolitunde, nagu seda tegelikult ka nõutakse, kas ka siis spordivõistlustel osalejaid sedavõrd rohkelt oleks? Villemid püüavad end sageli just spordivõistlustel maksma panna. Kuid sport ei ole mõeldud ainult laste füüsise arendamiseks, vaid ka vaba aja sisustamiseks. Õilsad eesmärgid. Mida aga mõelda treeneristkohtunikust, kes korraldab võistlusi tundide ajal, kelle kasvandikud aga pärast jõuproovi terve õhtupooliku igavlevad ja tobedusi sepitsevad. Kui need on Villemid, siis nad järgmisel päeval koolis vabandavad, sest ei teadnud, mida üles anti. See on tegelik koolielu! Seesugused, kahjuks mitte harvad juhud õpetavad lapsi petma ja šlikerdama.

On kuulda isegi seesugust arvamust, et laps, kes ei viitsi õppida, tehku vähemalt sporti-

REID

ÜHISELAMU VÕI ÜHISKODU?

Tänavusel õppeaastal kõneldi palju noorte ühiselamutest. Ajakirjanduses enam halvast kui heast. Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeerium on korduvalt kontrollinud ja arutanud oma süsteemi ühiskodusid Tallinnas ja Tartus. Eelmise aasta viimastel päevadel oli ENSV Ametiühingute Nõukogu pleenumi päevakorras ühiselamutesse puutuv. Üsna vähe leiti, millele ainult tunnustust avaldada, küll aga nenditi, et mitmes õppeasutuse ühiselamus on õppe- ja puhkeruumid sisustatud magalateks, telerid ei tööta, puhveteid või sööklaid on neli korda vähem kui sama arvu õppijate kohta Nõukogude Liidus tervikuna. Juba pleenumijärgse kahe kuuga parandati elamistingimusi ühiselamutes, muretseti mööblit ja inventari, sisustati olme- ja spordiruume.

Tehnikumi tulevad 8. klassi või keskkooli lõpetanud üle kogu vabariigi. Suur osa keskeriõppeasutustest asub Tallinnas. Uus kool, suhteline vabadus ja pealinnaelu on mõnegi noore inimese pea pööritama ja teiste õhutusel rumalusi tegema pannud. Seetõttu oleneb palju ühiselamust, selle korrast.

21. mai õhtul käisin koos Lenini rajooni Alaealiste Asjade Inspektsiooni töötajatega reidil Tallinna Meditsiinikooli ja Ehitus-Mehaanikatehnikumi ühiselamutes. Esimese ümber oli rahvarohke: noormehed, kes oma tütarlapsi koju saatma tulid, vestlesid elavalt. Maja tundus kindlusena, esimese korruse akende ees on trellid. «Mälestus aegadest, mil poisidmehed vägisi nii aknast kui uksest sisse kippusid. Nüüd on märksa rahulikum. Neil on tubli komandant Niina Homjakova. Tema ajast on kord majas ja AAIs ei ole praegu ühtki meditsiinikooli õpilast arvel,» selgitas AAI ülem E. Nurmela.

Ühiselamus oli kohal 2 kasvatajat, kes meid ringkäigul saatsid. Valvelauas selgus, et majas on ka külaline — sinna olid jäetud ühe noormehe dokumendid. Alustasime 5. korruselt. Mitmete tubade uksed jäid avanemata: elanikud olid maarajoonides praktikal. Nägime meeldivaid ja korras tube, aga ka neid, mis harja ammu näinud ei olnud, kus riidelasud toolidel, nõudevirnad laual losutamas. «Ei ole aega, nii kiire õppimise aeg,» vastati miilitsatöötaja märkusele. Õppimise juurest tabasime aga vaid paari-kolme toa elanikud. Mida korrus allapoole, seda meeldivamaks muutus tubade välimus. Tõsi, sealgi olid raudvoodid, vineeriga kaetud kapid-lauad, aga perenaisekäsi oli seadnud üht või teist ilusamini, oma moodi. Seda eriti korrusel, kus elasid keskkoolilõpetanud. Igas toas elab 3—4 inimest. Et saada varjatud nurka riietumiseks, et ukselt tulija lausa voodisse vaadata ei võiks, olid paljudes tubades uksest umbes meetri kaugusele riputatud kardinad. Aga enamasti rippusid need lohakalt ja ei andnud toa välimusele midagi juurde, pigem vastupidi. Igas toas oli laud, mille taha kõik elanikud peavad õppima mahtuma.

Nii me käisime toast tuppa: «Kop-kop. Tere, kuidas te siin elate? Mitmekesi?» Praktikal olijate voodid olid seina äärde asetatud diivaniteks. Toad, kus ka teler, olid vaatajaist tulvil. Leidsime veel ühe külalise, noormehe oma õe toast. Tema dokumente valvelauas ei olnud. Järeldus: valve on üsna lahe, üles pääses ka dokumendita.

TEMTi ühiselamu üllatab oma suurusega. Kahes korpuses 5 korrust ligi poolteise tuhande elanikuga. Valvelaua korrapidajal ei ole kerge aru saada, kes on kes. Maja II korrus on Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi profülaktooriumi päralt, sama korpuse I korrusel asuvad arsti- ja ravikabinetid. Vaevalt, et valve suudab oma maja elanikke tundma õppida aastagi jooksul. Tähendab, igalt tuleb küsida dokumente. Elanikel on pildiga ühiselamukaardid, profülaktooriumis ravilviibijatel on pildita kaardid. Ime siis, kui külalised aknast visatud kaardiga sisse pääsevad. Nii leidsime ühest kaheinimese toast lisaks magajale neljase kaardimänguseltskonna. Tuba oli sedavõrd täissuitsetatud, et magajast lausa kahju hakkas. Liiati oli kell öörahu algusest paraja jao mööda tiksunud.

TEMTi ühiselamus kontrollisid miilitsatöötajad elanike passe ja sissekirjutusi. Liiga palju leidus neid, kelle dokumendid olid maale kodulauasahtlisse ununenud. Õpilaspiletid olid üsna väsinud välimusega. Kõikidel oli ühiselamukaart. Aga... leidsime ka neiu, kelle passis vaid Loksale sissekirjutus. Tütarlaps õpib 3. kursusel, elab sama kaua ühiselamus. Hooletus, mis aga näitab, et ka nii on võimalik. Koostati protokoll. Miilitsatöötajad märkisid üles mitme noormehe nimed, kellel 16. sünnipäevast paras jagu möödas, pass aga saamata. Lubasid kahe nädala pärast uuesti kontrollida.

TEMTi ühiskodudes on ühe korteriukse taga 2 tuba, WC ja pesemisruum. Mööbel uus ja nägus (diivanid, kirjutuslaud, kapid). Osa tube oli korras, aga oli niisuguseidki, mis korrastava käe ja lapi järele hõikasid. Siingi oli teler poiste kokkumeelitaja, ja miskipärast tubadesse. I korruse fuajees asuvat värvitelerit, mille ees nahkdiivanite rida, miskipärast ei vaadatud. «Ruum on kole, toas on tüki mõnusam,» oli poiste ütlemine.

TEMTi rahval oli õppimisega rohkem tegemist. Päris mitme toa peremehed uurisid õpikuid, konspekte. Ühes kaheinimese toas vormistati kursuseprojekte: üks joonestuslaud mahtus kirjutuslauale, teine mees töötas voodil.

Õhtune reid näitas õpilaste õhtusi tegemisi. Nägemata jäid aga olmeruumid, puhke- ja õppimistoad. Nii seadsin veel kord sammud Nõmme teele, koos TEMTi ühiselamu komandandiga vaatasime sööklat, keerasime lukust lahti köögi ja söögitoa. Selgus, et kööki kasutavad põhiliselt perekonnainimesed, aga võtme võivad komandandilt saada teisedki. Ka õppimistuba oli lukus. Ilus ruum 10 laua ja laualampidega. Seina ääres võlilt võtta joonestuslauad. Aga sedagi ruumi kasutatakse vähe. Hiljaaegu olnud see lõppkursuse poiste kasutada, kes seal diplomiprojekte joonestasid.

Lukust lahti keerati ka triikimistoa uks. Seal käib parajasti ümberehitus. Asja oli saadud 2 pesumasinat, mis ootasid paigaldamist. Veel oli puhketuba, kus koosolekulaud, toolid, malelaud ja tugitoolid. Selles ruumis peetavat koosolekuid, loenguid. Kui lahkusime, keeras komandant ukse taas hoolikalt lukku. Natuke lahedam oli koroonamänguga, mitmes koridorinišis seisid lauad ja õhtul nägin mängijaidki.

«Riivid, lukud...» Lihtsam on toas elektripliidil (mis sest, et keelatud) teed keeta, kui võtit otsima minna. Kuigi komandant väitis, et uksed soovijatele avanevad, jäi mulje neist ruumidest kui kontrollijatele näidatavatest. Nägemata jäi ka kodune ühistegemine. Korruseaktiiv oskas küll meenutada talveõhtutel tehtut. Stendidel ei olnud leida mingit märki kevadõhtute tegevusest.

Meditsiinikooli ühiskodus olid köögid ja triikimis-pesupesemisruumid lukustamata, samuti korruste puhkeruumid, kus õhtuti koos värvitelerit vaadati. Õppimistoaks oli pikk kitsas saal, uks lukus. Ühes otsas oli klassijagu laudu-toole, laudadel lambid. Sisse sain vaid seetõttu, et 2 tütarlast seal eksamiks valmistusid.

«Kas te siin sageli õpite?» «Väga harva,» sain vastuse. «Õhtul ei saagi siin õppida, lampides pole pirne. Ja kui olekski, siis ei ole nende sisselülitamiseks seinakontakte.»

Saalis oli veel 2 klaverit, teler. «Siin toimuvad meie ühisüritused. Talvel tegime isetegevust,» ütles N. Homjakova.

Tõepoolest, kevad ja eksamid ei jäta õpilasele vaba aega. Kuid ega selle sisustamisekski püüta midagi pakkuda.

*

Koputasime koos TEMTi komandandiga ühele uksele. Avas neiu, kes õppimisega ametis. Toas oli mööbel kõigi teistega sarnane. Kuid üldmulje üpris kodune. Kui seda ütlesin, kuulsin: «Elame ju siin ise ja oleme toanaabriga püüdnud kõik võimalikult kodu moodi seada.» Kahju, et kõik elanikud nii ei mõtle! On ju ühiselamu õppijatele koduks ligi 4 aastat.

AIME RUUBEL

TEMTi ühiselamus võib eeskujuks seada toa, kus elavad Eve Merileet, Aino Klement ja Kersti Soosaar.

MEIE KÜLALISI

Haridusministeeriumi kolleegiumisaal oli taas külaliste päralt. Eesti NSVs viibisid Saksa DV Bütsow'i rajooni haridusosakonna juhataja Klaus-Peter Loock (pildil vasakult), Schwerini J. Kreuksi nim kooli (L. Pärna nim Tallinna 42. keskkooli sõpruskool) direktriss Hannelore Haupt ja Schwerini ringkonna haridusosakonna juhataja asetäitja Walter Brückner. Meiepoolsed võõrustajad olid haridusministri esimene asetäitja Frants Oper, koolivalitsuse juhataja Ants Eglon, plaani-finantsvalitsuse juhataja Ellen Siimaste, samuti ka koolivälise töö osakonna juhataja Marjo Sõrmus ja ENSV Riikliku Plaanikomitee peaspetsialist Viive Ambur. Avasõnad lausus Frants Oper. Ta tutvustas meie hariduselu sõlmprobleeme.

W. Brückner: «SDV õpetajatel on praegu pingeline periood, õppeaasta lõpetamine ja valmistumine 8. juunil toimuvateks üldrahvalikeks valimisteks. Uus etapp hariduses algas juba 1980. aastatel, ilmusid uued õppeplaanid ja korraldati ümber koolieelne kasvatus. Vastavalt partei XI kongressi otsustele tahetakse hariduselu uutmine lõpetada 1990. aastaks. Suund on leida optimaalne arenguvõimalus igale lapsele.»

Eksamipalavikus õpilasi käidi kaemas Tallinna 54. keskkoolis, tutvuti Kalinini rajooni ÕTK tööga, kohtuti Tallinna linna haridusosakonna juhataja Krista Käeniga, saadi osa Valgevene päevade kiiretest üritustest, rahvusvahelisele rahuaastale ja lastekaitsepäevale pühendatud laste tantsu- ja võimlemispeost Pirita velotrekil. Harju rajoonis oldi Viimsi keskkoolis. Eestimaa väikelinna koduse rahu ja külalislahkusega tervitasid SDV haridustegelasi Mulgimaa pealinn ja kuurortlinn Pärnu.

PIRET SAAREND

MEIE KÜLALISI

NÕ ja NK toimetusepere kohtus ELKNÜ Keskkomitee sekretäri, Eesti NSV Pioneeriorganisatsiooni Nõukogu esimehe Tiit Porkveliga. Külaline tutvustas ajakirjanikke pioneeri- ja komsomolitöö suundadega NLKP XXVII kongressi otsustest lähtuvalt. Tulipunkti jäävad pioneeri- ja komsomolitöötajate kaadri tugevdamine ja kvalifikatsiooni tõstmine, nende vastutuse suurendamine noorte kommunistliku kasvatamise eest, pioneeri- ja komsomolitöö juhtimise reorganiseerimine, sisulise töö nüüdisajastamine, sümboolika otstarbekam kasutamine, õpilasomavalitsuse arendamine, töökasvatuse ja kutsesuunitluse parandamine.

KUTSEVÕISTLUSTELT

ELEKTRIKUD NARVAS

Narvas toimusid üldhariduskoolide II vabariiklikud elektrotehnika erialade kutsevõistlused.

Osavõtjaid saabus oodatust vähem (osalesid Aseri ja Tallinna 20. kk, Paide rajooni, Kohtla-Järve ja Narva KÕTK).

Võistluse ladusa kulgemise ja sisuka kultuuriprogrammi eest kandis hoolt korraldaja, Narva KÕTK. Meeldejäävaks kujunesid ekskursioon Eesti Soojuselektrijaama, tutvumine Narva huviväärsustega ja osavõtt Narva KÕTK lõpetajate ballist.

Võisteldi Narva kutsekeskkooli nr 22 heades õppeklassides. Võistlejatel tuli vastata 18 teooriaküsimusele, sooritada laboratoorne töö Ohmi seaduse kohta ning koostada 3faasilise mootori lülitusskeem ja ühendada mootor.

Teoreetilised teadmised on kooliti küllalt erinevad. Vahe esimeste ja viimaste vahel liialt suur. Parimateks osutusid Tallinna 20. keskkooli õpilased Martin Kaljas, Revo Rahnu (õp K. Schaffrik) ja Paide KÕTK õpilane Gintaras Vellemaa (õp T. Kull).

Praktiliste oskuste tase oli ühtlasem. Võistlejad tulid ülesannetega põhiliselt toime, kuigi karistuspunktideta ei pääsenud keegi.

Eksimusi oli mootori lülitusskeemi koostamisel, faasijuhtmete määramisel. Osadel võistlejatel jättis soovida montaaži sooritamise korrektsus. Ilmselt tuleb edaspidi pöörata suuremat tähelepanu töökultuurile ning praktikumides lahendada rohkem praktilisi ülesandeid.

Laboratoorses töös ning praktilise ülesande sooritamises osutusid parimateks Uljan Mišin, Narva KÕTK (õp V. Altuhhov), Jaanus Brenner, Paide KÕTK (õp T. Kull) ja Artur Martõntsev, Narva KÕTK (õp V. Altuhhov).

Kolme võistlusala kokkuvõttes olid tublimad: 1. J. Brenner — Paide KÕTK; 2. R. Rahnu — Tallinna 20. kk; 3. I. Eskor — Aseri kk (õp R. Kutsar.)

Loodame, et osavõtt järgmistest kutsevõistlustest on aktiivsem, et oma võimeid saavad teistega võrrelda ka nende rajoonide õpilased, kes seekord eemale jäid.

TÕNIS ARVISTO,
Eesti NSV
Haridusministeeriumi
kooliinspektor

REID

KODUTUNNE, ÕPPIMINE, KÕHUMURED

Tallinnas on tosin kutsekeskkooli ühiselamut. Need on koduks poolteisele tuhandele õpilasele. Olmeolud neis ei ole võrdsed, kõikjal ei ole sügavalt läbi mõeldud ka kasvatustöö. Mitmes vana projekti järgi ehitatud ühiselamus on ruumikitsikusest hoolimata toad mugavad, koduselt sisustatud. Õpilastel on kujunenud kindlad sisekorraharjumused, huvitavad ning kasulikud vaba aja veetmise vormid. On aga moodsaid ühiselamuid, kus raskusi esmase korra kindlustamisega, rikutakse õiguskorra nõudeid ega saa rääkida mitmekülgsest kasvatustööst.

Sageli on õpilaste elu ebamugav kütte-, sanitaartehnika ja pesemisvõimaluste häirete tõttu. Omajagu tuska teevad kõhumured, eriti õhtusel ajal. Kõikjal ei ole korras asjad kehakultuuriga. Paljud ebakohad kasvatustöös on tingitud kasvatajate suhtumisest, nende oskamatusest ning tahtmatusest rakendada õpilasaktiivi. Ka koolide juhtkonnad ei pööra alati ühiselamutele vajalikku tähelepanu. Kutsehariduskomitee on kutsekeskkoolide õpilaste vaba aja korraldamist ja olmet ühiselamutes pidanud tähtsaks kasvatusprobleemiks. Viimati arutati pealinna kutsekeskkoolide õpilaste vaba aja sisustamist ning olme edasist parendamist ühiselamutes Kutsehariduskomitee kolleegiumi koosolekul maikuus.

Et oma silm on kuningas, otsustas toimetuski maikuus pilgu heita paari kutsekeskkooli ühiselamusse. Valisime selleks 3. ja 19. kutsekeskkooli õpilaste ühiskodud. Reidist võttis osa Kutsehariduskomitee kasvatustöö ja ühiskonnateaduslike õppeainete osakonna juhataja asetäitja Marju Märtson.

19. kutsekeskkooli ühiselamu asub kooliga ühises hoonetekompleksis ja õpilastel on niisiis käepärast head võimalused vaba aja sisukaks veetmiseks. Ühiselamu mahutab 280 õpilast, külastamise ajal kasutas seda 150, sest osa õpilasi viibis juba praktikal. Elatakse 2-, 3- ja 4kaupa toas. Pilk tubadesse kinnitas, et enamikus neis osatakse korrast ja kodutundest lugu pidada. Seda ka poiste tubades, kus tavaliselt ikka valitsemas kui mitte lausa lohakus, siis vähemalt hooletus. Poistel lubatakse toas ka oma huvialal tegutseda. Paaris toas ehitatigi võimendit. Kõik vajalik oli viisipäraselt laual, ei mingit segadust.

Kui poisid, eriti aga raadioja telemehaanika eriala õppijad, armastavad ehitada raadioid, võimendeid ja muud taolist, siis tütarlastele meeldib väga käsitööd teha, eriti tikkida. Kes soovib, võib kaasa lüüa kooli kunstiringis. Keda aga huvitab sport (neid on väga palju), saavad oma meelisala arendada kooli võimlas. Paljud osalevad ansamblis «Kandali».

Igal korrusel on sisustatud puhkenurgad, kus võimalik niisama lõõgastuda või telerit vaadata. Väga tihti käiakse teatris. Meeleldi vaadatakse ka balleti- ja ooperietendusi, mis selles eas tavaliselt ei ole populaarsed. Teatri vastu huvi äratamisel on suured teened kasvataja Evald Saarel.

Kooli juhtkonna ja ühiselamu kasvataja sõnutsi erilisi kasvatusraskusi ei ole. Tegemist on ka peaaegu täiskasvanud inimestega, sest suuremal jaol on keskkool seljataga ja küllap aitavad nad ka nooremaid vaos hoida. Oma koht on selles kindlasti õpilaste omavalitsusel. Igal korrusel tegutseb korruse nõukogu, kelle ülesandeks koostada korrapidamise graafik, jälgida puhtust ning sisekorraeeskirjade täitmist. Peale nende on moodustatud veel ühiselamu nõukogu, kes jälgib korrusenõukogude tööd ja teeb kokkuvõtted korrustevahelisest sotsialistlikust võistlusest. Tublimaid ühiselamu aktiviste premeeritakse turismituusikutega.

Kasvataja kohti on ühiselamus ette nähtud 3, täidetud neist aga 2. Mõlemad kasvatajad on suurte kogemustega. Evald Saar on pedagoogilise kõrgharidusega, Malle Kubbi keskeriharidusega, enne pikka aega töötanud vanemmeistrina. Oma tööga tulevad nad hästi toime.

Hea sõna, järjekindlus ja nõudlikkus on omadused, milleta kasvandikud kasvatajast lugu pidama ei hakka. Kuid kasvataja õpilasi tundmata toime ei tule. E. Saarel on iga oma kasvandiku kohta perfokaart. Sinna kirjapandu on toeks paljudel juhtudel.

Muret teevad majandusküsimused. Talvel kipub maja külm olema. Hullemad on söögimured. Kui hommikueine ning lõunasöögiga saab veel hakkama, siis halvem on lugu õhtul. Kokad lõpetavad töö kell 18. Mõistagi tahavad õpilased pärast seda veel midagi hamba alla. Hädast aitaks välja puhvet. Restoran «Pärnu», kes kooli õpilaste kõhutäite eest peab hea seisma, oleks nõus, kuid tal ei ole sõiduvahendit. Ja nii peavadki õpilased juba aastaid õhtuti tühja kõhtu kannatama või tervist rikkuma, sest ega sai ja limonaad teisiti küll mõju.

Teiseks saime pilgu heita A. Müürisepa nim kutsekeskkooli nr 3 ühiselamusse. Olgu kohe öeldud, et sealsed tingimused on eelmisega võrreldуna hoopis raskemad. Kõigepealt asub ühiselamu koolist hulga maad eemal Lilleküla jaama lähedal, kool ise Tehnika tänavas. Söömas peavad õpilased käima kooli sööklas. Kui aga pikk päev koolis oldud ja siis õhtul peab taas koolimajja sööma minema, jätab mõnigi selle käigu tegemata. Kõht nõuab aga oma osa. Selles eas, kasvaval poisil aga eriti.

Kesisemad on vaba aja veetmise võimalused. Mängude ruum, kuhu välja pandud ka värske ajakirjandus, on olemas. Puhkenurgas saab end päevasündmustega kurssi viia ja koroonat mängida. Kui aga tahad näiteks tõsisemalt sporti teha, siis peab üsna tugev tahtejõud ja tõsine huvi olema, et kaugel asuva kooli võimlasse minna.

Ühiselamus raamatukogu ei ole. Koolis on küll hea raamatukogu ja seda on võimalik kasutada. Paljud seda ka teevad, kuid mitte kõik.

Ühiselamu mahutab 140 õpilast. Paljud olid juba praktikal ja kohal oli sadakond. Käisime tubades. Võrreldes 19. kutsekeskkooli ühiselamutubadega, olid need kõledamad, vajaka jäi hubasusest ja koduhõngust. Kui õpilane on noorem ja kodu kaugemal, on selge, et tema eluase seda suuremal või vähemal määral ka kajastab, kuid seda läbimõeldumalt tuleks teda õpetada ja kasvatada oma eluaset hubaseks muutma.

Mõningaid õpilasi nägime ka tubades õppimas. Kasvataja kurtis, et üldse on probleem, kuidas neid õppima panna. Raamat ja konspekt võetakse kätte alles siis, kui eksam ukse ees.

Õpilaste vaba aja sisustamiseks tegutseb huvitavate matkade klubi, kus õpilastega kohtuvad õpetajad, kes reisimas käinud. Poiste seas on populaarsed temaatilised viktoriinid, male, kabe, koroonaturniirid jm.

Põgus pilguheit kahe kooli ühiselamusse ei võimalda teha põhjalikke järeldusi, kuid annab hetkemulje ja vestlus kasvatajatega toob ilmsiks nende mured. Nähtu-kuuldu põhjal tundub, et kodutunde loomine, õppimine ja olme vajavad käidud ühiselamutes koolide juhtkondade suuremat tähelepanu ja hoolt.

SAMUEL MÄE

NLI KOKKUTULEK PAEKÜLAS

Vabariiklik noorte liiklusinspektorite IX kokkutulek toimub 17.—20. juunini k.a Rapla rajoonis Paekülas (Koondise «Tallinna Autoveod» puhkebaasis).

Kokkutulekul on kavas korraldada jalgratta ja mopeedi vigursõit, aeglussõit, laskmine, jalgrattaralli, sanitaride võistlus, liiklusviktoriin, isetegevuskonkurss, lõkkeõhtu, välklehtede konkurss jne. Ööbitakse telkides. Võetagu kaasa kokkutuleku korraldamise juhendis loetletud varustus ja kile telgi katmiseks. Mandaatkomisjon alustab tööd 17. juunil kell 16. Juhendiga on võistkondade suurus kindlaks määratud.

Palume rajoonide ja linnade täitevkomiteede haridusosakondi kindlustada NLI koondvõistkonna osavõtt kokkutulekust.

ALBERT TÜKK,
NLI kokkutuleku vabariikliku
orgkomitee esimees

MIS ERUTAB KEHALISE KASVATUSE ÕPETAJAT?

Ajalehes «Sovetski Sport» ilmus 8. apr artikkel «Mis erutab kehalise kasvatuse õpetajat?» Õpetajate küsimustele vastasid NSV Liidu haridusministri asetäitja **F. Štõkalo**, NSV Liidu Spordikomitee aseesimees **V. Nossov**, NSV Liidu Pedagoogika Akadeemia viitsepresident **A. Hripkova**, Moskva linna haridusosakonna juhataja **G. Assejev** ja Üleliidulise Spordi-Tehnilise Inventari Instituudi direktori asetäitja **V. Zaitsev**.

F. ŠTÕKALO

Küsimus: Kehalise kasvatuse õpetaja on koormatud kohustuslike linna- ja rajoonivõistlustega. Kas on koostamisel uus vastuvõetavam koolivõistluste reglement?

Vastus: NSVL PA Laste- ja Noorukite Füsioloogia TUI lõpetab praegu kooli uue võistlusjuhendi väljatöötamist. Peamisteks kujunevad koolisisesed võistlused.

Küsimus: Uues kehalise kasvatuse komplekssprogrammis ei ole sisu lahti mõtestatud programmi mitmetes osades.

Vastus: Sellega taheti anda iseseisvust igale kehalise kasvatuse õpetajale. Kõige kõrgemalt hinnatakse õpetaja tõeliselt loomingulist lähenemist õppetunnile.

Küsimus: Kas Haridusministeerium ei pea otstarbekaks anda kehalise kasvatuse erigrupi tunnid tervishoiutöötajatele?

Vastus: Ei arva. Selliseid spetsialiste Tervishoiuministeeriumi süsteemis ei ole.

Küsimus: Kehalise kasvatuse õpetajad töötavad tihti pühaja puhkepäeviti. Kuidas saab seda kompenseerida?

Vastus: Tuleb võimaldada õpetajatel töönädala jooksul puhata.

Küsimus: Kas Haridusministeerium lubab rentida kooli võimlaid ja kas võib neid anda tasu eest kasutada elanikonnale?

Vastus: Koostamisel on spordisaalide elanikkonnale väljaüürimise näidis-tüüpleping.

Küsimus: Kas ei või igakuiseid tervise- ja spordipäevi korraldada töö-, mitte pühapäevadel.

Vastus: Me ei saa seda soovitada ega ka keelata. Tingimuseks on, et kõik üritused peavad toimuma pärast tunde.

V. NOSSOV

Küsimus: Algettevalmistusrühmad avatakse praegu laste ja noorte spordikoolide juurde ainult kooli profiili arvestades. See vähendab tunduvalt noorte sportlaste arvu. Kas ei saa seda korda muuta?

Vastus: Järgmisest õppeaastast jõustub uus LNSK põhimäärus. Muudetakse algettevalmistus- ja õppetreeningurühmade suhet esimeste kasuks. Iga kahe ettevalmistusrühma kohta võib komplekteerida ainult ühe õppetreeningurühma.

Küsimus: Riiklik statistiline aruanne kalendriaasta kohta esitatakse 1. jaanuariks. Koolid teevad kokkuvõtte pärast õppeaasta lõppemist. Kas ei saaks neid tähtaegu ühendada?

Vastus: Arvan, et see küsimus tuleb lahendada kooli kasuks.

Küsimus: Spordisektsioonide juhendajatena rakendatakse eriharidusega lapsevanemaid ja ühiskondlikke aktiviste. Kas nad vastutavad laste tervise eest?

Vastus: Kooli pedagoogilisel kollektiivil on õigus lubada või mitte lubada neid või teisi täiskasvanuid juhendama õpilasi. Kes õpilastega tegeleb, see vastutab täielikult nende tervise eest.

Küsimus: Miks hakatakse ujumist õpetama alates 3. klassist, aga mitte varem?

Vastus: Ujumist õpetada oleks palju kergem ja efektiivsem juba lasteaias.

Küsimus: Paljudes koolides puuduvad VTK märgid ja tunnistused?

Vastus: Tean, et need ladudes on olemas. Tuleb ilmutada nõudlikkust nende «hoidjate» suhtes.

A. HRIPKOVA

Küsimus: Millal antakse välja kehalise kasvatuse teooria ja praktika õpikud? Ilma nendeta pole võimalik lahendada ülesandeid, mida näeb ette uus komplekssprogramm. Sellel teemal on räägitud juba 20 aastat.

Vastus: Need on kehalises kasvatuses väga vajalikud. Üht nendest, 4.—6. klassidele, valmistatakse praegu ette kirjastuses «Prosveštšenije», 7. ja 8. ning 9. ja 10. klasside õpikud on koostamisel.

Küsimus: Kas on võimalik, et kooli päevarežiimis saaks igapäevaseks 20—40minutiline tervistav tegevus värskes õhus või pärast tunde?

Vastus: Kooli päevarežiim on koostatud mitmete aastate uurimuste ja katsetuste tulemusena. Koolipäeva aktiivne algus — õppetundide-eelne võimlemine, seejärel kehakultuuriminutid ainetundides, tervisevahetunnid annavad võimaluse alandada pinget, tuua kehaliste harjutustega vaheldust pidevale õppetegevusele.

Küsimus: Miks nii kergekäeliselt pannakse kooliprogrammi uued katsetamata osad nagu aeroobika?

Vastus: Rütmivõimlemist on tuntud juba 1910. aastast. Täpset harjutuste sooritamist muusika saatel on ammust aega praktiseeritud ja alati leidus ning leidub praegugi selle rohkearvulisi austajaid.

Küsimus: Kas võiks kehalise kasvatuse arvestuses 2000 m jooksu ajale asendada 3000 m jooksuga aega arvestamata?

Vastus: Nende normide täitmine nõuab täiesti erinevat ettevalmistust.

G. ASSEJEV

Küsimus: Kuidas suhtute sellesse, kui anda suuremad õigused rajoonide/linnade haridusosakondadele kooli päevarežiimi valikul ja mitmete teiste küsimuste otsustamisel?

Vastus: Meil on välja töötatud uued soovitused. Osaliselt on üle vaadatud klassivälise töö režiim sellest aspektist, et spordisaalid ei oleks tühjad. Muidugi võib iga koolidirektor teha korrektiive. Efektiivsemalt tuleb kasutada koolide aulasid. On koostatud uus vanade koolide juurde spordisaalide ehitamise projekt. XII viisaastakul saab iga Moskva linnarajoon siseujula ja laskетiiru.

Küsimus: Kas leiab lahendamist EEVde pedagoogide-organisaatorite üleviimine haridusosakonna koosseisu?

Vastus: See ei ole otstarbekas. Peame õigeks õpetajate ja majavalitsuse pedagoogide tihedat koostööd.

V. ZAITSEV

Küsimus: Mida on konkreetselt ette nähtud spordibaaside olukorra parandamiseks?

Vastus: Valmis on koolide spordibaaside inventariga sisustamise kaks varianti, need on katsetamisel. Järgmise aasta jaanuarist antakse need masstootmisse. Stahhanovi ja Sõr-Darja linna tehased hakkavad spordiinventari tootma spetsiaalselt koolide jaoks.

(Ajalehest «Sovetski Sport» tõlkinud M. FIŠMANN.)
(Tõlkija soovil kantakse kirjutise honorar Tšernobõlis kannatadasaanute erifondi.)

KEELEKOOL

INTERPUNKTSIOONIÕPETUSE PROBLEEME

Kirjavahemärkide tarvitamine on alati valmistanud õpilastele tõsiseid raskusi. Sellele on juhitud tähelepanu juba 1930. aastail. 1963. a ilmus J. Valgma koostatud «Interpunktsiooni metoodika küsimusi», milles väidetakse, et õpilastöödes domineerivad interpunktsioonivead, kusjuures need on kõige püsivamad; alates 5. klassist esinevad kirjavahemärgivead ühtlase protsendina kuni keskkooli lõppklassini välja. Põhiliseks probleemiks oli seejuures koma tarvitamine liitlauses. Tänapäeval oleme sunnitud konstateerima sedasama: õpilaste kirjatöödes on rohkesti interpunktsioonivigu, eriti sageli eksitakse põimlause ja lauselühendi puhul. Mis on siis selle põhjus? Kirjavahemärgi panek on enamasti määratud süntaktiliste tingimustega. Järelikult on õpilaste süntaksialased teadmised kasinad, õpilased ei tunne küllaldaselt lausestruktuuri, mistõttu neile valmistab raskusi osalausete vahepiiri määramine, samuti lauselühendi eristamine põhilausest.

Vahel on räägitud sellestki, et võib-olla oleks otstarbekam anda mõned vigaderohkemad valdkonnad (näiteks põim- ja lauselühendiga lause) hoopiski vabaks ning nõuda kirjavahemärkide tarvitamist üksnes nendel puhkudel, kus sellest sõltub lause mõte? Tõsi küll, põimlause puhul enamasti ei kahjusta koma ärajätmine pea- ja kõrvallause vahel selle lause kommunikatiivset väärtust — lause mõte on selge ka ilma komata. Analoogiline olukord on lauselühendiga lauses. Muide, mõningatel puhkudel on põimlauseski koma kasutamine sisulistel põhjustel vajalik. Vrd: *Koer vaatas peremeest, kes seisis tema ees, ja sõi vorsti — Koer vaatas peremeest, kes seisis tema ees ja sõi vorsti.*

Kuidas on aga lugu teiste lausetüüpidega? Rindlause saadakse lihtlausete järjestikuse ühendamise teel. Sidesõnaga seostatud osalausete puhul kirjavahemärgi ärajätmine ilmselt lause mõtet ei kahjusta. Kuid asündeetilise koordinatsiooni puhul (st juhtudel, kus osalausete vahel sidesõnad puuduvad) võib kirjavahemärkide ärajätmine tekitada lause mõistmisel raskusi — osalausete piiri on pikemates rindlausetes raske tabada. Vrd: *Laisalt sahisesid lehed, pärnapuudel sumisesid mesilased, jasmiinipõõsas pirisesid sääsed, aias nokkisid linavästrikud mulla seest ussikesi — Laisalt sahisesid lehed pärnapuudel sumisesid mesilased jasmiinipõõsas pirisesid sääsed aias nokkisid linavästrikud mulla seest ussikesi.* Kiillauseid sisaldavate lausete puhul võib lause sisust arusaamine komplitseeruda seetõttu, et kiillause sulab ilma kirjavahemärkideta põhilausega ühte. Vrd: *Kolm päeva hiljem — olin juba töö üle võtnud — sellest uudisest ei teadnud veel keegi midagi — Kolm päeva hiljem olin juba töö üle võtnud sellest uudisest ei teadnud veel keegi midagi; Ta tuleb kindlasti, selles ei saa kahelda, meiegi kevadpeole — Ta tuleb kindlasti selles ei saa kahelda meiegi kevadpeole.* Kui pikem lause pole kirjavahemärkidega liigendatud, siis on temast raske aru saada. Ja seda isegi sel juhul, kui lause sisu ilma märkideta ei moonduks. Lause mõttest arusaamine eeldaks siis mitmekordset lugemist. Kirjavahemärgid hõlbustavad lugemist ja soodustavad teksti mõistmist. Kujutlegem endale ette näiteks Tammsaare teksti, milles peale lause lõpumärkide pole kasutatud ühtegi muud kirjavahemärki, ja vaadakem, kas suudaksime ja tahaksime seda siis veel lugeda. Seega grammatilist printsiipi peab interpunktsiooniortograafias tahes-tahtmata arvestama. On ju kirjavahemärkide üks olulisemaid ülesandeid peegeldada lause grammatilist struktuuri ja seega hõlbustada teksti jälgimist ning selle sisu mõistmist. seda ka niisugustel puhkudel, kus kirjavahemärgi tarvitamisest ei sõltu lause tähendus. Kui annaksime mõne valdkonna (näit põimlause ja lauselühendiga lause) kirjavahemärkide tarvitamise seisukohalt vabaks, siis ei rakendaks me enam ühtlaselt, süsteemikindlalt kirjavahemärgistuse põhialust — grammatilist printsiipi. Liiati poleks välistatud siis vigade rohkenemine nendes valdkondades, kus praegu eksitakse vähem. Järelikult grammatilise printsiibi ignoreerimine interpunktsiooniõpetuses pole siiski millegagi õigustatav.

Interpunktsiooniortograafias lähtutakse ka tähenduseprintsiibist. Vrd: *Tema naine pole sellega päri — Tema, naine, pole sellega päri; Ainult viimase raske ülesande lahendas ta õigesti — Ainult viimase, raske ülesande lahendas ta õigesti; Armu anda mitte, karistada — Armu anda mitte karistada.* Kuid juba J. Valgma juhtis 1960. aastail tähelepanu sellele, et vaid üsna väike osa kirjavahemärkide tarvitamise juhtudest allub sellele põhimõttele. Nii see tegelikult ka on. Järelikult kirjavahemärgistamisel ei saa piirduda üksnes semantilise printsiibi rakendamisega.

Meie interpunktsiooniteoorias on üsna mitmeid problemaatilisi juhtumeid, nõrgalt motiveeritud reegleid. Juba 1970. aastail juhtis L. Rannut tähelepanu sellele, et kõrvallauses ei pea alati olema öeldisverbi (vt. Rannut, L. Kas kõrvallauses peab olema öeldisverb? — Nõukogude Õpetaja, 1977, 2. aprill). Sellistel puhkudel seostub kõrvallause alus predikaatselt eelnevas kontekstis sisalduva öeldisverbiga. L. Rannut toob järgmise näite: *Keegi on ukse kinni pannud. Ma ei tea, kes küll ometi,* kus kõrvallause alus *kes* seostub eelnevas tekstis oleva öeldisega *on kinni pannud.*

Vaatleme nüüd eeltoodud aspektist lähtudes koma tarvitamise reeglit sidesõnade *kui nagu, kuni, otsekui justkui* puhul Seni oleme lähtunud üsnagi formaalsest seisukohast: kui on tegu võrdlusega lihtlauses, siis koma ei tarvitata; kui nimetatud sidesõnad alustavad osalauset (st nende järel asetseb öeldisverb), siis kasutatakse nende ees koma. Võrdleme kaht lauset: *Poisid töötasid nagu eesrindlased* ja *Poisid töötasid, nagu töötasid eesrindlased.* Mõlemal juhul, nagu näeme, on tegu võrdlusega. Mõlema lausega väljendatakse ka täpselt samasugust situatsiooni, ainult esimese lause teises pooles, mis algab sidesõnaga *nagu,* pole predikaatsus sõnaliselt märgitud. Kuid sisuliselt on see keelesituatsioonis silski olemas: kõrvallause alus *eesrindlased* seostub predikaatselt lause eelnevas osas paikneva öeldisverbiga *töötasid.* Järelikult võib kõnesolevat lauset käsitada põimlausena ning kasutada sidesõna *nagu* ees koma. Seega ei tohiks veaks (vähemalt mitte hindekaaluliseks veaks) lugeda koma tarvitamist niisugustel puhkudel, kus nimetatud sidesõnad alustavad lause sellist osa, kus võimalik öeldisverb selgub kontekstist. Analoogiline olukord esineb seesugustes lausetes, kus järgnev lause osa algab küsiva ase- või määrsõnaga. Vrd: *Ta ütles seda mida sinagi — Ta ütles seda, mida ütlesid sinagi. Läksin sinna kuhu kõik teised — Läksin sinna, kuhu läksid kõik teised.* Eeltoodud seisukohast lähtudes võib koma kasutada küsivate ase- ja määrsõnade ees ka seesugustel puhkudel nagu *Tulin siia. Ma ei tea isegi, miks. Kuhu ta läks? Me ei tea, kuhu. Kes seda tegi? Me ei tea, kes.* Kirjastusse «Eesti Raamat» ja mitmesse ajalehetoimetusse laekunud keeleliselt toimetamata käsikirjad kinnitavad, et enamikul juhtudel kasutavadki autorid eeltoodud puhkudel kõnesolevate siduvate sõnade ees koma ka siis, kui öeldisverb nende side-, määr- või asesõnade järel puudub. Järelikult peaksime koma tarvitamisse sellistel puhkudel liberaalsemalt suhtuma ka õpilastööde parandamisel, igal juhul ei tohiks koma tarvitamist nn lihtvõrdluse ees lugeda hindekaaluliseks veaks.

Kommenteerimist vajab ka koma tarvitamise reegel korduvate samaliigiliste määruste puhul, millest järgmine täpsustab eelnevaga väljendatud mõistet. «Eesti keele lauseõpetuse põhijoontes» nõutakse sellistel puhkudel koma tarvitamist nii täpsustatava kui ka täpsustava määruse järel: *Vainul, Prillupi värava ees, visatakse kurni* (vt Mihkla, K. jt. Eesti keele lauseõpetuse põhijooned. — Tln, 1974, lk 432). Tegelikult pole siin komade kasutamine üldsegi kohustuslik, sest tegu on määrustega, mis märgivad hõlmavaid mõisteid. Seejuures ei maksaks siiski pahaks panna ka kahe koma tarvitamist, kui nad mõtte esitajal tähistavad pause rõhutatud täpsustuse eraldamiseks.

Problemaatiline on koma tarvitamise keeld korduvate erilaadsete omadussõnaliste täiendite korral. Kui lauses on kaks-kolm erilaadset täiendit, siis küsitavusi tavaliselt ei teki: *Tal olid ilusad suured silmad.* Kui aga seesuguseid täiendeid on rohkem, muutub olukord kriitiliseks, sest kuidagi ei tahaks jätta neid täiendeid komaga eraldamata. Liiati tekib siis rinnastusseosele iseloomulik loeteluintonatsioon, mis tingib täiendite vahel pausid: *Tal olid ilusad, suured, sinised, kurvad silmad. Kolisime suurde, uude, kollasesse, moodsasse kivimajja. Tal on ilus, noor, hea, tark, truu naine.* Ilmselt oleks otstarbekas loobuda traditsioonilisest koma tarvitamise keelust erilaadsete omadussõnaliste täiendite puhul, vähemalt mitte lugeda koma kasutamist sellistel puhkudel hinnet mõjustavaks teguriks.

Millele siis pöörata interpunktsiooniõpetuses senisest enam tähelepanu? Kindlasti kirjavahemärkide tähenduse ja nende tarvitamise põhiprintsiipide selgitamisele, et õpilased rakendaksid teooriat loovalt. Seejuures on vaja kirjavahemärkide tarvitamist rohkem seostada stilistiliste eesmärkidega. Teatavasti on koma kõige neutraalsema tähendusega kirjavahemärk, mõttekriipsu abil rõhutatakse, tõstetakse midagi esile, sulgusid kasutatakse millegi teisejärgulise, vähe olulise märkimiseks, koolonit tarvitatakse millegi põhjendamiseks ja selgitamiseks, semikoolon ühendab tähenduselt lõdvemini seotud komponente. Kirjavahemärkide tähenduse tundmine aitab õpilastel paremini orienteeruda mis tahes keelendite kirjutamisel. Stiililistel kaalutlustel võib sarnase struktuuriga lauseis mõtte erinevate nüansside väljendamiseks kasutada erinevaid märke. Vrd: *Juhan, tema parim sõber, sõitis ära. Juhan — tema parim sõber — reetis ta. Juhan (tema parim sõber) lõpetas ainsana kooli medaliga. Poisid täitsid oma lubase: puud olid lõhutud. Poisid täitsid oma lubaduse — puud olid lõhutud.* Lause sisuline külg sõltub keeletarvitaja kavatsustest. Järelikult on otstarbekas jätta õpilastele ka suurem vabadus kirjavahemärgi valikul.

Kirjavahemärgistuse probleemidega tuleb tegelda paralleelselt süntaksi õpetamisega. Erilist tähelepanu on vaja juhtida öeldisverbi kesksele rollile lausestruktuuris ning kujundada õpilastes oskust piiritleda osalauseid ning õpitavaid konstruktsioone lause muudest osadest (näiteks lauselühendit põhilausest). Kirjavahemärkide tarvitamist on vaja õpetada pidevalt ja süstemaatiliselt, vilumuste kujundamisel on siin suur tähtsus kordamisel ja oskuslikult kavandatud harjutuste süsteemil. Harjutusi tuleb teha rohkesti, oma laadilt peavad nad olema mitmekesised. Harjutamine ei tohi olla mehaaniline, sellega peavad kaasnema analüüs ja põhjendused. Väga vajalikud on mitmesugused loovülesanded, nagu lausete täiendamine, tundmaõpitud lausekonstruktsioone kasutades kirjelduste või jutukeste koostamine, mõtte erinevate nüansside väljendamine erinevate kirjavahemärkide abil jms. Õpimotivatsiooni tõstmiseks on vaja selgitada kirjavahemärkide tähtsust. Suulises suhtluses aitavad mõtet võimalikult täpselt kuulajani viia intonatsioon, miimika, žestid, pausid, kogu kõnesituatsioon. Kirjaliku väljenduse puhul täidab neid ülesandeid mõningal määral interpunktsioon. Huvi äratamiseks aine vastu võiks õpilastele tutvustada ka kirjavahemärkide kujunemislugu.

Kontrollimisel ja hindamisel ei tohi interpunktsioonivigu mehaaniliselt kokku lugeda ega selle summa alusel tööd hinnata. Vigu tuleb kaaluda, sest sageli esineb analoogilisi eksimusi, probleemaatilisi ja kaksipidi tõlgitsetavaid juhtumeid pole õige pidada hindekaalulisteks. Praktika põhjal tõdeme, et kirjavahemärkide tarvitamises võib õpilastöödes kohata ka harimatuse, pooliku kirjaoskuse ilminguid, mille suhtes ei saa me olla liberaalsed. Seega kirjavahemärkide õpetamine on vajalik ülesanne, sest nende korrektne rakendamine on selge ja loogilise kirjaliku eneseväljenduse üks eeltingimus.

AAVO VALMIS,
TPedI eesti keele ja kirjanduse kateedri dotsent

4. juunil tähistas eesti nõukogude kirjanik, paljudest keeltest tõlkija, TRÜ õppejõud

AIN KAALEP

oma 60. sünnipäeva.

Meie lugejad, tema endised õpilased ja «Nõukogude Õpetaja» toimetusepere soovivad juubilarile rikkaid töö- ja loominguaastaid!

AUTASUSTAMISI

Eesti NSV Haridusministeeriumi kolleegium ning Haridus- ja teadustöötajate Ametiühingu Eesti Vabariikliku Komitee presiidium autasustasid **ühise aukirjaga:**

1. Kauaaegse hea töö eest ja seoses spordikooli 40. aastapäevaga:

Mardi, Ellen — Tallinna Mererajooni Laste ja Noorte Spordikooli treener-õpetaja;

Sventer, Tõnu — Tallinna Mererajooni Laste ja Noorte Spordikooli treener-õpetaja;

Krieger, Reet — Tallinna Mererajooni Laste ja Noorte Spordikooli treener-õpetaja.

2. Kauaaegse ja tulemusrikka töö eest ja seoses pioneerimaja 40. aastapäevaga

Luik, Hellar — Viljandi pioneerimaja raadioringi juhataja.

ÕPILASED KOHTUSID JUHTIVTÖÖTAJATEGA

Pärnu Rajooni Kultuurimajas kohtusid rajooni komsomoliealised õpilased juhtivtöötajatega. Kohtumisele olid tulnud rajooni täitevkomitee esimehe asetäitja ja plaanikomisjoni esimees Ilmar Kallakas, EKP Pärnu Rajoonikomitee propaganda- ja agitatsioonisosakonna juhataja Viive Tüür, rajooni haridusosakonna juhataja Peeter Orav jt.

Vestlusteemadeks olid XI viisaastaku tulemused ja XII viisaastaku ülesanded Pärnu rajoonis. Räägiti viisaastaku töötulemustest põllumajanduses, elamuehituses, haridus- ja kultuurielus, noorsoo osast kongressi otsuste elluviimisel. Vastati paljudele noori huvitavatele küsimustele. Oli välja pandud näitus «Inimene ja loodus», näidati värvilist dokumentaalfilmi Moskva üliõpilas- ja noorsoofestivalist, toimus kontsert.

LEO TAEL

KOOS OLID SAKSA KEELE ÕPETAJAD

17. mail oli E. Vilde nim Tallinna Pedagoogilise Instituudi aula pidulik ja rõõmsalt elevil. Instituudi saabuva 40. aastapäeva ürituste sarjas olid kokku tulnud saksa keele eriala vilistlased.

Piduliku aktuse avas saksa keele kateedri juhataja dotsent Maimu Laan. Ta andis ülevaate osakonna tegevusest. Alates 1957. aastast on instituudi lõpetanud üle 200 spetsialisti, kellest enamik töötab õpetajatena.

Üleinstituudilisi päevaprobleeme tutvustas rektor Rein Virkus. Ta rääkis kogu kollektiivi ettevõtmistest, püüdlustest ja saavutustest ning märkis saksa keele osakonna panust selles. Keeleteaduskonna dekaan August Undusk iseloomustas saksa keele tudengeid optimistlike ja teotahtelistena. Paljud tublid õpetajad on omakorda edasi õppima saatnud oma aine parimaid.

Sõnavõttudes meenutasid vilistlased toredaid aastaid instituudis. Tegevusrohkete tööaastate jooksul kogetud rõõme ja muresid kokku võttes jäi kõlama arvamus, et instituut on kaasa andnud piisavad aineteadmised ja praktika kaudu ettevalmistuse õpetajatööks. Eriti kõrgelt hindavad vilistlased keelepraktikat Saksa DVs. Kahjuks puudus varasematel lendudel see võimalus ja paljud on õpetanud saksa keelt, kultuuri ja kombeid vaid kuuldu-loetu põhjal. Töö huvides peaks keeleõpetaja oskama veel teist keelt või olema suuteline õpetama mingit teist eriala. Seda tingib sagedane õppekorralduse muutumine, õpetajate töökoormuse kõikumine. Kõik vilistlased on ootel, et haridussüsteem koolireformi täielikul ellujõudmisel hariduse ja hariduse suhted lahendab, et võõrkeleõpetaja jääb kõikide koolitüüpide koolides tähelepanu orbiiti. Et kohati jääb õpetajal, eriti algajal, vajaka kasvatusteadmistest, olukordade hindamise ja lahendamise oskustest, siis soovitasid vilistlased tänasele tudengile — osaleda aktiivselt komsomoli- ja ametiühingutöös, osaleda kõiges ja kõikjal. Ühiskondlik-poliitilise töö oskus tuleb seda tehes.

Kokkutuleku päevakava meeldivateks üllatusteks kujunesid saksakeelsed ettekanded. Külalislektor Fritz Kempter Leipzigi ülikoolist rääkis saksa keele probleemidest. Meeleolukas laulu- ja tantsuprogramm tudengitelt ja sõnavõtt Kersti Võsobergilt võitsid vilistlaste südamed.

Edasiste kontaktide tihendamiseks valiti eriala vilistlasnõukogu. Tutvuti keeleteaduskonna õpperuumide ja raamatukoguga uues õppehoones. Mõtete ja muljete vahetamine jätkus ühises lõunalauas. Päeva lõpetuseks kuulati kontserti J. S. Bachi muusikast Tallinna Matkamajas.

AINO HALUMETS,
vilistlane 1980. a, A. Müürisepa nim kutsekeskkooli nr 3 direktori asetäitja õppealal

KEVADEL ÕILMITSEB «ELLERHEIN»

Jah, tänavu jälle nagu igal kevadel. Aga Eesti NSV teenelise lastekoori, Leninliku Komsomoli preemia, vabariiklike ja rahvusvaheliste konkursside laureaaditiitliga «Ellerhein» andis igakevadise aruandekontserdi asemel kaks «Estonia» kontserdisaalis ja kolmanda Nigulistes. Pidas ju koor oma 35. tegevusaastat, mistõttu näidati end mitmelt võimetasandilt. 21. mai kontserdil korraldas «Ellerhein» näidislastepeo, esitades kavavariandi «Kooliaasta». Lauludes mõõdus õppeaasta oma tegemistes-ettevõtmistes. Kaastegevad olid kõik «Ellerheina» kooristuudio lauljad: 3 ettevalmistuskoori (1., 2., 3. ja 4. kl) ning stuudio (5.—11. kl) A- ja B-koosseis. Kontserdil laulsid Tallinna Koolinoorte Segakoor (dirigent Arvo Saar) ja Pioneeride Palee lastekoor «Raduga» (Natalia Kuzina), mängis Pioneeride Palee puhkpilliorkester (Arne Haasma juhatusel). Kontserdi lõpul kõlasid ühendkooride esituses laulupidude traditsioonilised lõpulaulud.

23. mai kontsert lähtus «Ellerheina» võimetetasandist ning nõudlikumast repertuaarist, millega tavakoorid toime ei tule. Koor näitas oma suutlikkust, tunnetades ülesande raskust. Kava esipoole täitsid rahvaste laulud: moldaavia, gruusia, armeenia, leedu, läti, vene, eesti. Eesti rahvalaulu «Sokutants» saatsid plokkflöödid, trianglid, ksülofon. O. Ehala laule «Päikeseratas» ja «Kodulaul» aitasid kooril esitada ENSV teeneline kunstnik Helgi Sallo ja Ivo Linna, saatsid klaveril autor, flöödil Jaana Õun, kellamäng Terje Terasmaalt.

Kontserdi II pool pühendus V. Tormise loomingule. «Ellerhein» kandis ette koorisüidi «Loodushääled» — «Kevadkillud», «Suvemotiivid», «Sügismaastikud», «Talvemustrid», neid laulis A-koosseis.

Dirigeerisid ENSV rahvakunstnik Heino Kaljuste ja Tiia Loitme.

Kontserdi lõpul lähetas «Ellerhein» ellu 19 abiturienti ja 2 häälemurdega noormeest. Traditsiooniline rituaal, lahkumiskurbus ... nagu igal kevadel. Ellerheinlasi on juba üle 1500. Neid leiab paljudest kooridest. Kontsert oli ühtlasi vilistlaste kokkusaamine.

24. mail esines Niguliste kontserdisaalis koori A-koosseis muusikaklassika kavaga.

35 aasta vältel on «Ellerhein» ette kandnud üle 500 kooriteose, suur- ja väikevorme, rahvaste laule 17 keeles. Üle 1000 ulatub kontsertide arv.

Nii näitab musterkoor «Ellerhein» teistele eeskuju.

MAIMO KALMET

VILJANDIMAA KOOLIDE I LOODUSKAITSEMÄLUMÄNG

Ergutatuna mullustest looduskaitsesündmustest (Eesti looduskaitse 75. aastapäev, G. Vilbaste ja Joh. Käisi sajandijuubelid jm), mis laia üldsuse tähelepanu looduskaitseliikumisele suunasid, otsustas Eesti Looduskaitse Seltsi Viljandi osakonna juhatus 1985. a septembris hoogustada looduskaitsetegevust ja -huvi ka rajooni keskkoolide vanemais (8.—11.) klassides.

Hüva nõu oli kallis — mida huvitavat-uudset ja kasulikku koolidele pakkuda? Võibolla sobib meilegi looduskaitseteemaline mälumäng, mida Tallinna koolides juba aastaid edukalt korraldatakse? Otsustasimegi sellega proovi teha. Rajooni haridusosakonnas leidis mõte elavat toetust.

ELKSi Viljandi osakonna ja rajooni haridusosakonna ühise kirjaga septembrikuus tegime üldhariduskeskkoolidele võistlustingimused ja -kava teatavaks. Mäng oli kavandatud 2vooruline: I, eelvoor 16. apr 1986 koolides ja II ning ühtlasi lõppvoor koolidevaheliselt 10. mail Viljandis — looduskaitsepäeva ning -kuu laupäeval. Küsimuste (15 üld- ja 5 praktilist) koostamine mõlemale voorule jäi organiseerimistoimkonna ülesandeks. Võistkonnad planeerisime 5liikmelised. Avaldasime samuti soovitatava kirjanduse loetelu, mille järgi otsustasime küsimused koostada. Kuulutasime välja mängude vimpli konkursi.

Nii võisidki koolides ettevalmistused alata. Et üritus vastukaja leidis, selgus pärast 16. aprilli toimunud eelvooru. Koolid teatasid ka oma valikvõistkondade osalemisest 10. mai lõppvoorul. Sobiva koha selle korraldamiseks leidsime Viiratsi asulast, Gagarini-nim NST keskuses Viljandi külje all, kaubanduskeskuse avaras saalis.

Viljandi 1. keskkooli võistkond mänguhoos.

Autori foto

Lõppvooru kõigiti ladusa korralduse võimaldasid GNST ja Viljandi Metsamajandi vastutulek ja abi. Nii kasvas ürituse korraldajate arv kahelt juba neljale.

Lõppvooruks saabusid Viiratsisse 9 kooli võistkonnad koos oma bioloogiaõpetajatega (ainult eelvooru kaasa teinud Nuia kk esindus polnud saabunud). Ebasobiva aja (puhkepäev!) kiuste hea tulemus!

Mängu kava algas puude istutamisega GNST Vana-Võidu osakonna Kivistiku metsapargis. Kohapeal tervitas noori pargi kujundustööde teostaja, sovhoostehnikumi meister Olev Tatar, tervitussõnad ütlesid GNST direktor Leemet Lõo. Iga võistkond istutas paar noort kuuske, ka külalised Tallinnast, Tartust ja Viljandist ei jätnud võimalust kasutamata.

Järgnes väike pressikonverents, milles osalesid rajooni täitevkomitee aseesimees Aime Kümnik, ELKSi aseesimees Arno Iital, «Eesti Looduse» peatoimetaja Ants Paju, rajooni keskkonnakaitse ja loodusvarade ratsionaalse kasutamise komisjoni esimehe asetäitja Helmut Hallemaa, haridusosakonna kooliinspektor Reet Mammon, Viljandi ja Suure-Jaani metsamajandi looduskaitse rajooniinspektorid Ain Jürisoo ja Vaike Pommer. Konverentsi juhatas H. Hallemaa.

Mäng ise kulges aktiivsuse ja pinge tähe all. Žürii laua taga olid kõige agaramalt ametis Naima Täär (looduskaitseinspektor) ja Tea Külm (bioloogiaõpetaja, kauaaegne looduskaitsetegelane), keda usinalt abistasid A. Paju ja A. Iital.

15 üldküsimusele lisandus 5 praktilist: lindude-loomade määramine nende häälitsuste järgi, puude-põõsaste määramine nende okste järgi, taimede määramine ja looduskaitseobjektide kindlakstegemine nende fotode järgi. Pärast kõigile küsimustele vastamist pretendeerisid esikohale kaks võistkonda, kellel mõlemal 22 punkti 31st võimalikust — Võhma ja Suure-Jaani kk esindused. Lisaküsimuse vastas õigesti Võhma võistkond, kes tuli seega Viljandi rajooni keskkoolide I looduskaitseteemalise mälumängu tšempioniks. Juhendaja õpetataja Pilvi Ailt. II — Suure-Jaani, 22 p; III — Abja, 17 p; IV—V — Mõisaküla ja Viljandi 4. kk, mõlemad 12 p; VI—VII — Viljandi 1. ja Mustla kk, mõlemad 11 p; VIII—IX — Viljandi 5. ja 2. kk, mõlemad 10 p.

Niisiis ilmnes maakeskuste koolide paremus, nagu võis oodatagi. Järgnes premeerimine. Kõik lõppvoorul osalenud said ka mängu vimpli (vimpli idee autor Taivo Pärnamets — Viljandi 1. kk). Lõppvoorul võistelnuil on võimalus osaleda ekskursioonil Võrtsjärvele, mille korraldab Viljandi Metsamajand.

Ettevõtmine läks korda. Kas mängust kujuneb mulgi noorte uus traditsioon või mitte, eks see selgu edaspidi.

HILLAR KATTAI,
organiseerimistoimkonna liige

TÄHELEPANU, KODANIKUÕPETUSE ÕPETAJAD!

Nüüdisnõue on kasvatamise ja õpetamise ühtsus, terviklikkus, mille teenistuses on ka kodanikuõpetuse ained meie vabariigi koolides.

Järjekordsed programmikursused KODANIKUÕPETUSE KATSEKOOLIDE ÕPETAJATELE toimuvad Pärnu 9. 8kl koolis, Võidu 26. Perekonnaõpetuse õpetajatele (10. kl) toimub see 16.—18. 06., psühholoogias (9. kl) 19.—21. 06., kõlblusõpetuses (8. kl) ja eetikas (11. kl) 23.—26. 06. 86.

Töö algus ESIMESEL päeval kell 11.

Vene õppekeelega koolide kodanikuõpetuse õpetajate programmikursus toimub 23.—27. 06. 86. Tallinnas, Sakala 23, algusega kell 11.

OOTAME registreerunud õpetajaid kursusele.

KOIDU METSMA,
VÕTi kasvatustöö kabineti juhataja

MUUSIKAELAMUS

Jõgeva rajooni haridusosakond korraldas kirjutistekonkursi «Muusikaelamus». Eriti aktiivselt osalesid Jõgeva 2., Põltsamaa kk ja Jõgeva 8kl kooli õpilased. Töid hinnati neljas vanuserühmas. Võitjateks tunnistati 1.—3. kl Helena Järviste (Põltsamaa), 4.—6. kl Marita Moorits (Põltsamaa), 7. ja 8. kl Tiina Joosu (Põltsamaa) ning 9.—11. kl Kätlin Kaldmaa (Palamuse). Kolmele paremale igas vanuserühmas antakse üle haridusosakonna tänukirjad ja suveniirid. Kollektiivse tänukirja agara osavõtu eest pälvisid Jõgeva 2. kk 1.a kl, Jõgeva 8kl kool ja Põltsamaa kk. Mitmed paremad tööd avaldatakse edaspidi rajoonilehes.

AINO EHALA

JÄRJEKORDNE LEND NOORI MUUSIKUID

J. Köleri nim Viljandi 4. keskkoolis oli Viljandi Näidislastemuusikakooli 42. lennu 16 lõpetaja kontsertaktus. Aktusekõne pidas kooli direktor Kalle Tamra.

Viljandi Näidislastemuusikakooli lõpetas esimene meie vabariigi lastemuusikakoolides hariduse saanud gambamängija Diana Põldma. Varem pole sellist pilli õpitud.

Ainuke kuldmedal kuulus Marika Ruusakingule Leelo Rõugu klaveriklassist.

Seejärel andis K. Tamra kätte lõputunnistused ja eksamite fonogrammid.

LAINE REELEND

8. juunil tähistab oma 60. sünnipäeva Eesti NSV teeneline õpetaja ja vanemõpetaja, kauaaegne Tallinna 21. keskkooli keemia süvaklasside õpetaja, vabariikliku keemiakomisjoni liige ja õppekirjanduse autor

ODETTE LILLEMÄGI.

Õnnitleme!

6. juunil tähistas oma 50. sünnipäeva Eesti NSV Noorte Loodusesõprade Maja direktor bioloog

UUDO ROOSIMAA.

Juubilar on ka NÕ ja NK aktiivne autor ja meie lugejaile tuntud oma sisutihedate ja aktuaalsete loodusteaduslike kirjutistega.

Palju õnne ja vahedat sulge!

ÕNNITLEME TEID!

Enn Karilaid, Tamsalu keskkooli endine õpetaja, 80. sünnipäeval.

Ellinor Peep, Simuna 8kl kooli endine kauaaegne õpetaja, 80. sünnipäeval.

Elmar Kanter, Vaeküla internaatkooli endine direktor, Eesti NSV teeneline õpetaja, 75. sünnipäeval.

Emilie Mere, VÕTi endine töötaja, 75. sünnipäeval.

Karin Hallingu, Tallinna 29. 8kl kooli, ENSV Noorte Loodusesõprade Maja endine õpetaja, 70. sünnipäeval.

Eleida Mändar, Kärla 8kl kooli endine õpetaja, 60. sünnipäeval.

Venda Rajavere, H. Pöögelmanni nim kutsekeskkooli nr 28 tootmisõppe meister, 60. sünnipäeval.

Emilie Tamm, Valmastvere 8kl kooli endine õpetaja, 60. sünnipäeval.

Hilme Viitar, Lelle 8kl kooli õpetaja, 60. sünnipäeval.

Ingrid Krüger, A. H. Tammsaare nim Tartu 1. keskkooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Asta Muri, Juuru keskkooli kauaaegne õpetaja, 55. sünnipäeval.

Anna Zubareva, Väike-Maarja keskkooli õpetaja, 55. sünnipäeval.

Virve Alt, Viljandi 5. keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Aino Bõning, Padise 8kl kooli endine õpetaja, 50. sünnipäeval.

Lembi Kildmaa, Tallinna 4. keskkooli õpetaja, 50. sünnipäeval.

Aino Mitt, Haimre 8kl kooli direktori asetäitja, 50. sünnipäeval.

Helgi Rõžko, Jüri keskkooli kauaaegne õpetaja, 50. sünnipäeval.

Alma Rätsep, Kärdla keskkooli endine õpetaja, 50. sünnipäeval.

Eljo Tobbi, Tallinna 130. lastepäevakodu kasvataja, 50. sünnipäeval.

KOOLIRAADIO

Majandusteemalise saatekonkursi tööd on paremusjärjestatud ja toimetaja Tiia Palmarul kokkuvõttesaadegi valmis. (See on eetris 12. juunil.)

Teistest tüki maad tugevamaks osutus seegi kord Pärnu L. Koidula nimelise 2. kk toimetus. Nende saade koolimajandusest oli teabetihe ja kasvatuslik. Paremate hulka loeti veel Kingissepa 1. ja Olenurme kk tööd. Saarlaste saates räägiti kutseõpetuse muredest. Lihtsustatud lahendus kahandas aga saate lõõgijõudu. Ülenurmelaste portreteering pretendeeris ammendavusele, aga muutus just seetõttu igavaks.

Kooliraadio kolmas saatekonkurss näitas selgesti, et koolide raadiotoimetusi on vaja koolitada. Järgmiseks õppeaastaks ongi kavandatud õpetuslikum programm.

NÕUKOGUDE ÕPETAJA
«НЫУКОГУДЕ ЫПЕТАЯ» [«Советский учитель»] — орган Министерства просвещения Эстонской ССР, Министерства высшего и среднего специального образования Эстонской ССР, Государственного комитета Эстонской ССР по профессионально-техническому образованию, Эстонского республиканского комитета профсоюза работников просвещения, высшей школы и научных учреждений, город Таллин.
ИНДЕКС 69783

Toimetaja J. SEPP
Toimetuse kolleegium: H. ROOTS (toimetaja asetäitja ajalehe alal), V. EKSTA (toimetaja asetäitja ajakirja alal), F. KUPP (vastutav sekretär), A. EGLON, R. KOOV, E. LAANVEE, L. LIIVA, O. NILSON, J. ORN, V. RATASSEPP, I. RUTE, I. UNT, S. VALDMAA.
Keeletoimetaja S. TOHVER
Kunstiline toimetaja M. OLEP
Tehniline toimetaja O. LEIDMAA

TOIMETUSE AADRESS JA TELEFONID
200 031, Tallinn, Gagarini pst 30
toimetaja 60 27 69
sekretär (üldinformatsioon), keeletoimetaja, kunstiline ja tehniline toimetaja 66 65 23
toimetaja asetäitja (ajalehe alal), vastutav sekretär 44 98 46; toimetaja asetäitja (ajakirja alal), ajakirja keeletoimetaja, pedagoogika- ja teadusosakond, koolikorralduse osakond 44 36 96; ideoloogiaosakond, humanitaarainete ja esteetilise kasvatuse osakond, töökasvatuse ja õhtukoolide osakond, algõpetuse ja koolieelse kasvatuse osakond 44 21 55
korrektuur 68 14 32
Väljaandja kirjastus «Perioodika», Tallinn, Pärnu mnt 8.
EKP Keskkomitee Kirjastuse trükikoda, Tallinn, Pärnu mnt 67a.
«Nõukogude Õpetaja» ilmub igal laupäeval. Üksiknumbri hind 2 kop.
Tellimishind aastaks 1 rbl 4 kop, poolaastaks 52 kop, kvartaliks 26 kop. Trükipoognaid 2. Tiraaž 15 600.
MB-04200 Tellimise nr. 2238
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10